

מסכת נדרים

פרק ראשון כל כנויי

דף ב'

ענייני הנדר

שני סוגים של נדרים יש, האחד הוא נדרי הקדש, והאחד הוא נדרי איסור [=קונמות] וכל אחד מהם ענין אחר.

א. נדרי הקדש.

נדרי הקדש הם כשאדם מקדיש מנכסיו לבדק הבית [=קדושת דמים] או למזבח [=קדושת הגוף], שעל ידי הנדרים הללו, הנכסים יוצאים מרשותו ונכנסים לרשות הקדש. ואין אדם נודר להקדש אלא מה שהוא שלו [וברשותו], ומאחר שהקדישו, הרי הוא של הקדש, ואסור לכל אדם בשווה.

ב. נדרי איסור.

נדרי איסור הם, כשאדם אוסר דברים המותרים, כלומר אינו מוציא אותם מרשותם הראשונה לרשות אחרת, אבל מטיל עליהם איסור. ועל ידי נדרים אלו אדם אוסר על עצמו כל נכסים שבועלם, בין שלו ובין של אחרים, וכמו כן אוסר את נכסיו שלו על כל בני אדם, בין על עצמו ובין על אחרים. ואין האיסור שווה בכל, אלא כפי מה שפירש, שיכול לאסור נכסיו על אדם מסוים, או לאסור נכסים על עצמו, ואינם אסורים אלא למי שנאסרו עליו. ומסכת זו היא בענין נדרי איסור^א. ובסמוך יתבאר בעזה"י, היאך חלים נדרים אלו.

שלושת דרכי הנדר

נתבאר, שנדרי איסור הם נדרים שעל ידם אדם אוסר על עצמו או על אחרים דברים המותרים, ומבואר, שבשלושה דרכים אדם נודר נדרי איסור, ואלו הם:

א. עיקר הנדר.

עיקר הנדר הוא, שיאמר האדם, "דבר זה אסור עלי", ובין שהתפיס את האיסור בדבר אסור אחר, כגון שאמר "דבר זה אסור עלי כקרבן", או "דבר זה אסור עלי כדבר אחר שאסרתי", ובין שלא התפיס את הנדר בדבר אחר, ואמר רק, "דבר זה אסור עלי", זהו נדר האומר בתורה.

אמנם אף על פי שהנדר חל בלא התפסה בדבר אחר, אם הוא מתפיס את הנדר בדבר אסור אחר, אינו נדר, אלא כשהתפיסו בדבר אחר שהוא אסור על ידי נדר, ולא בדבר האסור מהתורה שלא בנדר, כגון בבשר חזיר, שכן דרשו במסכת שבועות מהכתוב "כי ידור נדר לה'", עד שידור בדבר הנודר.

אופן נוסף הנחשב עיקר נדר, הוא, כשיתפיס דבר זה בדבר אחר, אף בלא להזכיר בפירוש לשון איסור, כגון "ככר זה עלי כקרבן" הרי זה עיקר נדר.

ב. כנויי נדרים.

נתבאר שהאומר "ככר זה עלי קרבן", מאחר שהתפיס את הככר בדבר הנודר, הרי זה נדר גמור, ובכלל עיקר נדר האומר בתורה.

וכינויי הנדר הוא, שבמקום לומר "קרבן", יאמר דברים הנחשבים ככינוי^ב למילה זו, כגון "קונס" "קונח" "קונס".

ומבואר במשנתנו, שכשם שהנדר חל כשאומר לשון "קרבן", כך הוא חל כשאומר כינויי לשון זה, וזהו ששינוי "כל כנויי נדרים כנדרים".

ובהמשך יתבאר בעזה"י, מהו הלשון שבו נאמרו הכינויים הללו, וכמו כן יתבאר בעזה"י, שנודר בכינוי, דינו כנודר בעיקר הנדר, וחל הנדר מהתורה.

ג. ידות נדרים.

ידות נדרים הם, כשמתחיל מקצת דיבורו של נדר בלא לגומרו, ואותו מקצת דיבור מועיל, כאילו אמר כולו וחל הנדר, ודבר זה נקרא יד, כידות [ידידות] הכלים, שהאוחז בהם מטלטל את כל הכלי, אף על פי שאינו אוחז בכלי אלא בידית בלבד.

ומסוף דף ד' יתבאר בעזה"י, אלו דיבורים נחשבים ידות נדרים, שהנדר חל על ידם.

דברים החלים בלשון כינויי

א. נדרים. לעיל נתבאר, שכל כינויי נדרים כנדרים, והאומר "קונס" או "קונח" או "קונס", הרי הוא כאומר "קרבן".

ומבואר במשנתנו, שיש דברים נוספים, שבהם הכינוי כדבר עצמו.

ב. חרמים. כל כינויי חרמים כחרמים, והאומר "נכסים אלו עלי חרק", או "נכסים אלו עלי חרף", או "נכסים אלו עלי חרף", הרי הוא כאומר "נכסים אלו עלי חרם", והם אסורים עליו.

ג. שבועות. כל כינויי שבועות כשבועות, והאומר "שבועתא", או "שקוקא", הרי הוא כאומר "שבועה", ונאסר.

ד. נזירות. כל כינויי נזירות כנזירות, והאומר "הריני נזיק", או "הריני פזיח", הרי הוא כאומר "הריני נזיר", והרי הוא נזיר.

^א שמה ששנה כאן חרמים כחרמים, היינו משום שלשון חרם כשם שהוא כולל חרמי בדק הבית, כך הוא כולל נדרי איסור, כדתנן לקמן, הריני עליך חרם, המודר אסור, הרי את עלי חרם, המדיר אסור. ומשום האי גוונא תנא חרמים הכא, דאילו חרמי בדק הבית לא שייכי בהאי מסכת אלא בסדר קדשים. [ר"ן].

^ב והיינו טעמא ... דקרי להו כנויין, כלומר שהם מלשון נדר, אלא שהוא מכונה, כמו המכנה שם לחבירו. [ר"ן].

מהיכן באו לשונות הכינויים

נתבאר, שבכל הדברים המבוארים לעיל, [נדרים, חרמים, שבועות, וניירות], האומר לשון כינוי, הרי הוא כאומר את עיקר הדבר, כגון האומר "קונס", הרי הוא כאומר "קרבן". ונחלקו חכמים, מהיכן באו לשון הכינויים.

לדעת רבי יוחנן, כל הכינויים הם מילים בלשונות של נוכרים, שמשמעותם באותה לשון, כמשמעות המילה העיקרית בלשון הקודש, כלומר המילים "קונס" "קונח" קונס", משמעותם באותן לשונות, כמשמעות "קרבן" בלשון הקדש, וכן כל שאר כינויים. ואם כן, לדבריו, דין פשוט הוא, שהנודר בכינוי, דינו כנודר בעיקר נדר, ונדרו חל מהתורה, שכן כלל בדינו, שהנדרים נאמרים בכל לשון¹.

ולדעת ריש לקיש, כל הכינויים הם מילים בלשון שבדו להם חכמים להיות נודרים בו, שחכמים המציאו מילים חדשות, שהאומר אותן יחשב כאומר "קרבן"². ומכל מקום, גם לדעה זו, הנודר בכינוי הרי הוא כנודר בעיקר הנדר, שהרי כל הלשונות אינן אלא הסכמת אומה ואומה³, ולא גרעה הסכמת חכמים ז"ל מהסכמתם, ולכן הנודר בלשון שבדו חכמים, חל נדרו מהתורה.

הזכרת שם בלא לשון שבועה

האומר דבר בהזכרת שם שמים, אף על פי שלא אמר לשון שבועה, הרי זו שבועה גמורה, שכן מוכח בפרק אין מעמידים, בענין האומר "לא לוקי ישראל לא מגלינא", שאם היה אומר "באלוקי ישראל לא מגלינא", היתה זו שבועה גמורה, כנשבע בשם שמים שלא יגלה הדבר⁴.

לשון שבועה בלא הזכרת שם

נתבאר, שהנשבע בכינוי, כגון "שקוקה שלא אוכל ככר זה", הרי הוא כמי שאמר לשון שבועה ממש, "שבועה שלא אוכל ככר זה".

ומתוך הדברים הללו למד הר"ן, שהשבועה חלה גם בלא הזכרת שם, שכן אם הדין הזה אמור באופן שהזכיר שם שמים, דין פשוט הוא שהשבועה חלה, ואפילו לא היה אומר לשון שבועה כלל, כפי שנתבאר לעיל, שהזכרת השם

¹ ואיכא למידק, לרבי יוחנן דאמר לשון נכרים הם, מאי שנא דפריש הנך לישני, דקונס קונס קונס, טפי משאר לישני, לימא, הנודר בכל לשון נדרו נדר. והנכון שראיתי בזה, הוא מה שפירש החכם הגדול רבי יהודה רבי חסדאי ז"ל, דרבותא אשמעינן, דלא מבעי בלשונות נכרים, שהם לשונות גמורים, שהנודר בהם נדרו נדר, שאפילו בלשונות שאינן גמורים, כגון אלו דקונס קונס, שהרי לשון הקודש הוא, אלא שנשתבש, וסלקא דעתך אמינא, שהנודר בהן לא יחא נדר, כיון שאינן לשון גמור בפני עצמו, קא משמע לן, דכיון שהנכרים מדברים בהם, אף על פי שאינו מעיקר לשונם, אלא משיבוש שהוא בידם, הרי הוא נדר גמור, וכל שכן שאר לשונות הנכרים. ויש הוכחה לפירוש זה בירושלמי. [ר"ן].

² מפרש לקמן, שאם יאמר קרבן, חיישין שמא יזכיר את השם דהשם סמוך גבי קרבן כדכתיב "קרבן לה", ושם יזכיר את השם, ולא יזכיר קרבן, ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה, ולכך חדשו לשונות הללו. [ר"ן].

³ לכאורה, שבעים לשונות הראשונים, מהי נתנו לשבעים אומות, כשבלל שפת כל האומות בבבל, אלא שהלשונות הללו נשתבשו ונשתכחו, והלשונות שהיו בזמן חז"ל הן הסכמת אומה ואומה.

⁴ ולקמן נמי במכילתין אמרינן "מארי כולא לא טעימנא". [ר"ן].

לבדה בלא לשון שבועה, שבועה גמורה היא, ואם הוצרכו ללמד, שהנשבע בכינוי הרי הוא כנשבע בלשון שבועה, הוצרכו ללמד זאת כשאינו מזכיר שם שמים בדבריו⁵.

אמנם, בפרק שבועת העדות אמרו, שאין דין שבועת העדות אלא בהזכרת השם, ונאמרו מספר אופנים ליישב הדבר.

- **רבינו תם תירץ**, שיש חילוק בין מושבע מפי עצמו לבין מושבע מפי אחרים, המושבע מפי עצמו, חלה שבועתו בלא הזכרת שם, כמבואר לעיל, אבל המושבע מפי אחרים, אין כאן שבועה אלא בהזכרת שם, שכן דין מושבע מפי אחרים למד משבועת סוטה, המושבעת מפי הכהן, ובאותה שבועה יש הזכרת שם⁶.

- **והר"ן תירץ**, שהמבואר בפרק שבועת העדות, שאין שבועה חלה בלא הזכרת שם, הוא כדעת רבי חנינא בר אידי, שלמד כן בגזרה שווה מפרשת סוטה, אבל חכמים חולקים עליו, ואומרים, שהשבועה חלה גם בלא הזכרת שם או כינוי השם⁷.

- **ודעת הראב"ד כדעת הר"ן**, שהשבועה חלה לאסור אותו על ידה גם בלא הזכרת שם, אבל לענין העונש יש חילוק, ורק העובר על שבועה של הזכרת השם לוקה, והטעם לכך, כי בכל הלאוין של שבועה נאמר בהם שם, "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא" (שמות כ"ו), "ולא תשבועו בשמי לשקר" (ויקרא י"ט י"ב).

סדר דיני כינויים שבמשנה

לעיל נתבאר, שארבעה דברים חלים גם בלשון כינוי, והם (א) נדרים. (ב) חרמים. (ג) שבועות. (ד) נזירות.

ושתי מסכתות פותחות בביאור ענין זה, שהדבר חל גם בלשון כינוי, מסכת אחת היא מסכת נדרים, הפותחת "כל כנויי נדרים כנדרים", ומסכת שניה היא מסכת נזיר, הפותחת "כל כינויי נזירות כנזירות".

אמנם יש חילוק בין שתי מסכתות אלו, שבמסכת נזיר נזכר רק דין "כינויי נזירות כנזירות", ובמסכת נדרים נזכר בה כל ארבעה הדברים החלים גם בלשון כינוי.

וביאר, שהסיבה לכך שבמסכת זו הוזכרו כל ארבעת הדברים, כי דין נדרים ודין שבועות כתוב בתורה יחד, "איש כי נדר נדר לה' או השבע שבעה לאסור אסר

⁵ ועוד דלמאן דאמר כנויי לשון שבדו הם, להכי תקנו כנויי בשבועה, כי היכי דלא לומר שבועה לה, כדמוכח בגמ'. [ר"ן].

⁶ ותמהני עליו, פה קדוש איך אמר דבר זה, דהא אמרינן בסוף פרק שבועות שתיים בתרא, דהמוציא אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי, וילפינן לה מסוטה, דכתיב "ואמרה האשה אמן אמן", כלומר, והוא כמושבעת מפי עצמה ... וכיון שכן, דמסוטה גמרינן, הוה לן למימר דאפילו מושבע מפי עצמו לביעי שם. ולפיכך לא ירדתי לסוף דעתו בזה. [] ועוד הקשו עליו, דהתם משמע, דאפילו במושבע מפי אחרים לא בעי שם, דתנן התם, משביעי עליכם אוסרכם אני ... הרי אלו חייבים, ומסיק אבבי דהכי קאמר, משביעי עליכם בשבועה, אלמא בלשון שבועה בלחוד סגי. ואף על פי שרשיי ז"ל פירש שם במילתיה דאבבי, דמייירי כשהזכיר את השם, אין זה במשמעות הלשון. [ר"ן].

⁷ וכי תנן התם, "ובכל הכנויי הרי אלו חייבין", לאו דבעיא שם או כנוי, אלא לומר, דמשביעי בכנוי כמשביעי סתם, ומהני, ולא כמשביעי בשמים ובארץ, דתנן התם דפטורין. [ר"ן].

והנה כשהמשנה מבארת מה הם ידות נדרים, ומה הם כינויי נדרים, תחילה היא מבארת מה הם ידות, "האומר לחבירו מודרני ממך", ולאחר מכן [בדף י'] היא מפרשת מה הם כינויים, "האומר קונם קונח קונס הרי אלו כינויים".

ובתחילת הסוגיה היה הדבר ברור, שדין "ידות נדרים כנדרים" שנחסר במשנה, לא נחסר בתחילתה, שאין אדם מחסר בתחילת דבריו, ואם כן, כך הוא תחילת המשנה בלא חסרון, "כל כנויי נדרים כנדרים, וידות נדרים כנדרים". ונמצא, שכשפתח התנא, הקדים דין כינויים לדין ידות, ולאחר מכן כשפירש דינים אלו, הפך הסדר, והקדים לפרש דין ידות לדין כינויים.

- ומתחילה היה נראה, שהסיבה לכך ששינה התנא את הסדר, כי כן זרבו בכל מקום¹, לפרש תחילה את הדבר האחרון ששנה, ולאחר מכן לפרש את הקודם לו. וכן מצינו בהרבה משניות. (א) במה מדליקין ובמה אין מדליקין, אין מדליקין כו'. (ב) במה טומנין ובמה אין טומנין, אין טומנין כו'. (ג) במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה, לא תצא אשה כו'.

והקשו על כך, כי מצינו כמו כן הרבה משניות, שבהם הקדים התנא לפרש את הדין הראשון ששנה. (א) יש נוחלין ומנחלין, נוחלין ולא מנחלין, ומפרש תחילה אלו נוחלין ומנחלין [האב את הבנים], ואחר כך אלו נוחלים ולא מנחילים [האיש את אמו]. (ב) יש נשים שהן מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן [=אחי הבעל], ויש מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן, ומפרש תחילה אלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן, [כהן הדייט שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול], ואחר כך אלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן [כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדייט]. (ג) יש מנחות טעונות שמן ולבונה, ויש טעונות שמן ולא לבונה, ומפרש תחילה אלו טעונות שמן ולבונה [מנחת הסלת והמחבת והמרחשת], ואחר כך אלו טעונות שמן ולא לבונה [מנחת נסכים]. (ד) יש מנחות טעונות הגשה [למזבח בקרן דרומית מערבית], ואין טעונות תנופה, ויש טעונות תנופה, [כהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניפים], ולא הגשה, ומפרש תחילה אלו טעונות הגשה בלבד, [מנחת חוטא], ואחר כך אלו טעונות תנופה בלבד, [לוג שמן של מצורע, ואשמו, והביכורים]. (ה) יש בכור לנחלה [ליטול פי שנים] ואין בכור לכהן, ויש בכור לכהן [שיהא טעון פדיון] ואין בכור לנחלה, ומפרש תחילה איזהו בכור לנחלה ואין בכור לכהן, [הבא אחר הנפלים, וכן הנוולד למי שלא היו לו בנים, ונשא אשה שכבר ילדה], ואחר כך איזהו בכור לכהן ולא לנחלה, [כגון שהיו לו בנים ונשא אשה שלא היו לה בנים].

- ולפיכך אמרו, שכשפרטי שני הדינים שווה [או שפרטי הדין האחרון מרובים], יש לפרש תחילה את הדין האחרון, כפי שנתבאר, אבל כשפרטי הדין הראשון מרובים, יש לפתוח בהם, שאם יניח אותם לפרשם לבסוף עלול לטעות בהם.

והקשו גם על זה, כי מצינו משנה המפרשת תחילה את הדין הראשון שבה, אף על פי שאין פרטי מרובים. (ו) במה בהמה יוצאה, ובמה אינה יוצאה, יוצא גמל כו'.

על נפשו לא יחל דברו קבל היצא מפיו יעשה" (במדבר ל' ג), ולפיכך כשהזכירו דין כנויי נדרים, הזכירו עמו דין כינויי שבועה, ומתוך שהזכירו שניהם, הזכירו גם שאר דברים שנאמר בהם דין כנויי.

ואמנם מאחר שזה הטעם, היה ראוי לשנות דין כנויי שבועות מיד אחר דין כינויי נדרים, והסיבה ששנה דין שבועות אחרון, משום שדיני חרמים דומים יותר לדיני נדרים, שהם איסורי חפצא, שהחפץ נאסר על האדם [שאוסר הככר עליו ואומר אכילת ככר זה אסורה עלי], שלא כשבועות, שהם איסורי גברא, שהאדם נאסר בחפץ, [שאוומר שבועה שלא אוכל ככר זה].

נדר בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר

נתבאר שהנדרים הם איסור חפצא, שאוסר החפץ עליו, ואומר, ככר זה אסור עלי, והשבועה היא איסור גברא, שאוסר עצמו בחפץ, ואומר, שבועה שלא אוכל ככר זה, או שבועה שלא אהנה מככר זה.

וכתב הר"ן, שמכאן יש ללמוד, שאין שבועה בלשון נדר, ולא נדר בלשון שבועה, וכל שהחליף של זה בזה, כגון קונם שלא אוכל ככר זה [=נדר בלשון שבועה, שאוסר עצמו], או שבועה עלי ככר זה [=שבועה בלשון נדר, שאוסר הככר], אין בדבריו כלום². וכן דעת ר"ח ז"ל, והרב בן מג"ש ז"ל, ולזה הסכים הרשב"א ז"ל.

ובירושלמי נחלקו בדין זה, רבי יודן ורבי מונא אמרו, אין נדר בלשון שבועה ואין שבועה בלשון נדר, ורבי יוסי חולק עליהם, ומשמע שהלכה כרבים.

אבל הרמב"ן ז"ל כתב בהלכות נדרים שלו³, שנדר חל גם כשאמרו בלשון שבועה, ושבועה חלה גם כשאמרה בלשון נדר, ואף שאין זה נחשב עיקר נדר ועיקר שבועה, שעיקר נדר הוא בלשון נדר, שאוסר החפץ, ועיקר שבועה בלשון שבועה, שאוסר הגברא, מכל מקום מדין יד הם חלים, שנדר שאמרו בלשון שבועה, כיון שפיו ולבו שוים לאסור שבועה על עצמו, אף על פי שלא אמרו בלשון מדוקדק, הרי זה יד, וכן בשבועה, שאמר שבועה ככר זה עלי, כיון שפיו ולבו שוים לאסור אכילתו מככר זה בשבועה, מועיל מדין יד⁴.

דרך התנא הבא לפרש דינים שפתח בהם

משנתנו כמו שהיא שנויה יש בה קושי, שכן היא פותחת בדין כנויי נדרים, "כל כנויי נדרים כנדרים", ולאחר מכן מפרשת דין ידות נדרים, "האומר לחבירו מודרני ממך". ולפיכך אמרו שיש חסרון במשנתנו [=חסורי מחסרא], ובאמת בתחילת המשנה יש לשנות גם דין ידות נדרים, "ידות נדרים כנדרים", ורק אחרי בא ביאור ענין ידות נדרים, "האומר לחבירו מודרני ממך".

¹ ואיכא למידק, דהתניא בפרקין, איזהו איסור האמור בתורה, הרי עלי שלא אוכל בשר, אלמא יש נדר בלשון שבועה, דהא שלא אוכל קאמר ... י"ל דהני לישני לאו בדוקא נקיט להו, דההוא דאיזהו איסור האמור בתורה לא אתא אלא לאשמועינן דרך איסור על ידי התפסה ומשום הכי לא דק בלישניה, ולעולם במוציאו בלשון נדר קאמר ... [ר"ן].

² דליכא לשבושי הנך סוגיא, ולמימר דלא דייקי בלישניהו. [ר"ן].

³ אלא דבסוגיין דהכא, בעיקר לשון נדר ובעיקר לשון שבועה איירינן. [ר"ן].

⁴ קא סלקא דעתך, דכי מתרצינן ההוא דסליק מיניה הוה מפרש ברישא, בדוקא קאמרינן, דאי ליכא קפידא במילתא, לא הוי ליה לתנא למתנינהו לכולהו בחדא גוונא ומשום הכי מקשי. [ר"ן].

בל תאחר בנדריים ובניירות

מריבוי הכתוב "נזיר להזיר" שכשקיבל להיות נזיר, אפשר לו להזיר עוד.

- ובבבל אמרו, שגם לדעת האומרים דברה תורה כלשון בני אדם, והריבוי "נזיר להזיר" הוצרך ללמד שידות נזירות כנזירות, מתוך כך שלא נאמר "נזיר לזור" אלא "נזיר להזיר" למדו דבר נוסף, והוא שהנזירות חלה על הנזירות.^א

- ובארץ ישראל אמרו, שאין ללמוד מהכתוב "נזיר להזיר" שני דברים, ולפיכך לדעת האומרים דברה תורה כלשון בני אדם, והכתוב "נזיר להזיר" הוצרך ללמד שידות נזירות כנזירות, ענין זה שניירות חלה על נזירות למד מהכתוב "כָּל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה".

בל יחל בנדריים ובניירות

העובר על נדרו, כגון שאמר "ככר זו אוכל", ועבר על כך ולא אכלה,^ב עובר באיסור לא תעשה, שנאמר, "אִישׁ כִּי יִזְדַּר נֶדֶר לַה' או השָׁבַע שָׁבַע לְאִסֹּר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כָּכֵל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה" (במדבר ו' ג).

ומבואר בברייתא שמתוך שהוקשה נזירות לנדריים "לְנֶדֶר נֶדֶר נֶזִיר לְהַזִּיר" למדנו שכשם שהעובר על נדרו עובר באיסור בל יחל דברו, אף העובר על נזירותו עובר באיסור בל יחל דברו.^ג

והנה האומר "הריני נזיר", נעשה נזיר, ומעתה אם שתה יין, עבר באיסור "מִיֵּינֵי וְשֵׁכָר נֶזִיר חֲמֵץ יַיִן וְחֲמֵץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה" (במדבר ו' ג), ואם אכל ענבים, עבר באיסור "וְעֲנָבִים לְחֵם וְיֵבֶשִׁים לֹא יֹאכַל. כֹּל זֶמֶי נֶזֶר מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִנְּפֹו הַיַּיִן מִחֲרָצִיִּים וְעַד זֶה לֹא יֹאכַל" (במדבר ו' ג-ד).

ומתחילה היו סבורים, שההיקש המלמד שהעובר על נזירותו עובר באיסור "לֹא יִחַל דְּבָרוֹ", מלמד, שיש אופן שבו הנזיר עובר באיסור בל יחל לבדו בלא איסורים אחרים, כמו בנדריים, שכשעובר עליהם הרי הוא עובר באיסור בל יחל לבדו בלא איסורים אחרים.^ד והקשו על כך משום שלא מצינו אופן שבו הנזיר יעבור רק על איסור בל יחל. ולפיכך אמר רבא, שבאמת לא בא ההיקש ללמד שפעמים הנזיר עובר באיסור בל יחל לבדו, אלא בא ללמד, שבכל פעם שעובר על אחד מאיסורי נזירותו, עובר גם באיסור בל יחל [=לעבור עליו בשנים].^ה

^א לא שיהא שום הפרש בין ליזור ולהזיר, שהרי הה"א נבלעת היא בכמה מקומות, כדאשכחן לנוד ולהניד, לשמיד ולהשמיד, אלא דהוי ליה למכתב דומיא דנדריים, דכתיב לנדור, כך נראה בעיני. [ר"ן].

^ב וצ"ע דהא נדר בקום עשה לא משכחת לה דכל נדר הוא שאוסר החפץ עליו ובנדר שלא אוכל סבירא לכמה פוסקים דהוי יד דכוונתו לאסור המאכל עליו אבל לידור לעשות מעשה לא משכחת לה. והי' יאיר עיני. [גח"ש]. ... גם אנכי עמדתי בזה בעוד שלא יצא לאור, ואמרתי ליישב, דמשכחת לה כגון שאמר קונם ככר זה עלי אם לא אוכל את זו, ואכל לנדריה ברישא, ואם לא יאכל לתנאיה, עובר בכל יחל למפרע ... [רש"ש].

^ג וקשיא לי, כי היכי דמוקמי בניירות בל יחל האמור בנדריים, נוקי נמי בנדריים בל יאכל האמור בניירות. וניחא לי, דבשלמא בל יחל שייך ממש בניירות כדשייך בנדריים, אבל בל יאכל לא אפשר לאוקמי בנדריים, דבניירות לא כתיב אלא באכילת ענבים, ונדריים כוללים אכילה והנאה דבכולהו מילי, הלכך לא שייך בהו. [ר"ן].

^ד ועוד נראה בעיני, משום דאמרין בפרק כל שעה, דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן, ולא מוקמינן בלאו יתייר, והכי נמי איכא לאוקמי היקשא לשאר מילי, ולא לאפושי לאוי. [ר"ן].

^ה כלומר דכי אמרין הכי בפרק כל שעה, הני מילי בדרשא דקראי, אבל הכא, על כרחיך הקישון

המאחר לשלם נדרו, כגון שאמר, "הרי עלי להביא קרבן", ואחר את הבאתו, עובר באיסור לא תעשה, שנאמר, "כִּי תִזְדַּר נֶדֶר לַה' אֶלְקִיךָ לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹ כִּי דָרַשׁ דְּרָשְׁנוּ ה' אֶלְקִיךָ מֵעַמּוּד וְהִיָּה בְךָ חֶסֶד" (דברים כ"ג כ"ב).

ומבואר בברייתא שמתוך שהוקשה נזירות לנדריים "לְנֶדֶר נֶדֶר נֶזִיר לְהַזִּיר" למדנו שכשם שהמאחר לשלם נדרו עובר באיסור בל תאחר, אף המאחר לשלם נזירותו עובר באיסור בל תאחר.

והנה לענין קרבנות, האופן שבו עובר באיסור בל תאחר הוא, כשאמר, "הרי עלי להביא קרבן", שיש לו לקיים נדרו, ואם איחר הנדר, עובר באיסור בל תאחר. וכשאמר כן סתם, "הרי עלי להביא קרבן", נחלקו חכמים במסכת ראש השנה מתי עובר באיסור בל תאחר, אם כששהה רגל אחד או שני רגלים או שלושה רגלים, אבל כשאמר "הרי עלי להביא קרבן מיד", מיד עובר באיסור בל תאחר.

אכן לענין נזירות אי אפשר לומר שעובר באיסור בל תאחר באותו אופן כמו לענין קרבן, שלענין קרבנות, האומר "הרי עלי להביא קרבן", מחוסר מעשה לקיים דבריו, ואי אפשר שיחולו דבריו מיד, וכל שמאחר לקיים דבריו ולהביא הקרבן, עובר באיסור בל תאחר, אבל לענין נזירות, האומר "הריני נזיר", אינו מחוסר שום מעשה, ולפיכך מיד חלה נזירותו, ואין כאן בל תאחר.

וכמו כן אם אמר "הריני נזיר לכשארצה", אין כאן בל תאחר, שהרי אמר "לכשארצה" ואינו רוצה.

ולהלן יתבאר בעז"ה מספר אופנים, שבהם יש איסור בל תאחר בניירות.

א. "לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר".

לדברי רבא, האופן שבו יש איסור בל תאחר בניירות הוא, כשאומר, "לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר", שהאומר כן, כוונתו לומר, הרי עלי לְמַנּוֹת נזירות בענין שלא יהא חשש בדבר שלא אשלים נזירותי קודם שאפטר מן העולם, ומאחר שאמר כן, יש לו להתחיל נזירות מיד, שהרי כל אדם הוא בחשש שמא ימות היום, כמבואר לענין גיטין, שכשכהן נותן גט לאשתו, ואומר, הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי, אסורה לאכול בתרומה מיד, שמא ימות, אכן אין ענין זה דומה ממש לגיטין, כי לענין גיטין, אם אכלה תרומה ולבסוף לא מת בעלה, לא עשתה איסור, אבל לענין נזירות, אפילו לא מת לבסוף, מיד הוא עובר באיסור בל תאחר, כי כשאמר שיהיה נזיר באופן שלא יהא חשש שלא ישלים נזירותו, הרי הוא כאומר הרי עלי להיות נזיר מיד, ואם כן, אף שאין בלשון זה שאמר להחיל עליו נזירות, מחויב הוא לקיים נדרו להיות נזיר מיד, ואם מתעכב, מיד עובר באיסור בל תאחר.^א

הכתוב לכל מה שאפשר להקיש אותו. [ר"ן].

^א ובדין הוא דהוה מצי רבא לאוקמה באומר "קודם שיעברו שני שנים אהא נזיר", ובכי האי גוונא הוה ליה בבל תאחר דקרבנות, דלא עבר עד שלוש רגלים, אלא מיהו כיון דלא מצי לאוקמה באומר הרי עלי בקרבנות, וכדפרישית, ואצטריך לחדושיה תנאיה, נקט האי, לאשמועינן דבכי האי גוונא קם ליה בבל תאחר לאלתר, כן נראה לי. ובהו יצאתי ידי חובתי מכל מה שעמעמו הראשונים בהלכה זו. [ר"ן].

דף ד'

ב. נזיר בבית הקברות.

לדברי רב אחא בר יעקב, האופן שבו יש איסור בל תאחר בנזירות, הוא, כשקיבל עליו נזירות בבית הקברות, שכל זמן שהוא טמא אינו ראוי לנזירות ונמצא מאחר קבלת נזירותו.

והנה במסכת נזיר נחלקו חכמים בדין מי שקיבל עליו נזירות בבית הקברות. לדעת רבי יוחנן, אף על פי שקיבל עליו נזירות כשהוא טמא, ואינו ראוי לנזירות, חלים עליו איסורי נזיר, ואם אכל ענבים או שתה יין, לוקה על כך. ולדעת ריש לקיש, לא חלים עליו כל איסורי נזירות, ואם אכל ענבים או שתה יין, אינו לוקה על כך.

ומתחילה רצו לומר, שדברי רב אחא בר יעקב, שהמקבל עליו נזירות בבית הקברות עובר בבל תאחר, הם כדעת ריש לקיש, האומר, שבבית הקברות לא חלים עליו איסורי נזירות, ומאחר שקיבל עליו נזירות, ולא תחול הנזירות עד שיצא מבית הקברות, בשהייתו בבית הקברות הוא מאחר את נזירותו, ועובר בבל תאחר. אבל לדעת רבי יוחנן אינו עובר באיסור בל תאחר, כי הנזירות כבר חלה עליו בבית הקברות.

אולם דחו זאת, כי כבר אמר רב בר רב אשי, שגם לפי דברי ריש לקיש חלה עליו הנזירות מיד בבית הקברות, אלא שאינו לוקה מחמתה, אבל כשיצא משם אינו צריך לקבל עליו נזירות פעם נוספת, ואם כן אין לחייבו על איחור קבלת הנזירות.

ומכל מקום, לדברי הכל יש כאן איסור בל תאחר, כי אף שהנזירות חלה מיד, [לדעת רבי יוחנן אף ללקות עליה, ולדעת ריש לקיש בלא ללקות], מכל מקום, לא החל נזירות כתקנה, שכן הוא מחויב להיטהר ולמנות נזירות בטהרה, וכל שהוא מאחר את הטהרה^א, הרי זה עובר באיסור בל תאחר של נזירות.

ג. נזיר שטימא עצמו במזיד.

נתבאר, שהמקבל עליו נזירות בבית הקברות, אף על פי שחלה עליו הנזירות, עליו למהר לצאת ולטהר עצמו לקיים נזירות טהרה, והמתעכב מלטהר עצמו, עובר באיסור בל תאחר.

ואמר רב אשי, הואיל וכן, יש לנו ללמוד, שגם דין נזיר טהור שטימא עצמו, מאחר שבכך גרם לאיחור קיום הנזירות בטהרה, הרי זה עובר באיסור בל תאחר, ולוקה על כך^ב.

ד. המאחר תגלחתו.

לדברי רב אחא בריה דרב איקא, האופן שבו יש איסור בל תאחר בנזירות, הוא, כשאחר מלגלח שערותיו ביום השלמת נזירותו.

ואף שנחלקו חכמים ורבי אלעזר אם התגלחת מעכבת. שלדעת רבי אלעזר, כל זמן שלא גילח, אסור ביין ובטומאה, ואם כן התגלחת היא השלמת הנזירות. ולדעת חכמים, אין התגלחת מעכבת, ומיד אחר שהביא קרבנותיו מותר ביין ובטומאה.

מכל מקום, גם חכמים מודים, שמצווה לגלח ביום השלמת הנזירות, והמאחר את התגלחת, עובר באיסור בל תאחר.

ה. המאחר להביא קרבנותיו.

לדברי מר זוטרא בריה דרב מרי, האופן שבו יש איסור בל תאחר בנזירות, הוא, כשאחר מלהביא קרבנות נזירותו^ג.

חידוש הוא שחדשה תורה בקרבנות נזיר

נתבאר, שענין זה שנזיר המאחר להביא קרבנותיו עובר בבל תאחר, למד ממה שהוקשה נזירות לנדרים.

והנה במסכת ראש השנה מבואר, שאיסור בל תאחר אמור בכל מיני קרבנות, ובכלל זה חטאות ואשמות, שכן דרשו מהכתוב "כי תזר נדר לה' אלקיך לא תאחר לשלמו פי דרש' דר' שני ה' אלקיך מעמד ונהיה בך חטא" (דברים כ"ג כ"ב) אלו חטאות ואשמות, ולכאורה קרבנות נזיר הן בכלל שאר חטאות ואשמות.

ואמרו, שהסיבה שהיה צורך ללמוד איסור בל תאחר בקרבנות נזיר מהיקש לנזירות, ולא היה די במה שלמדנו שבכל חטאות ואשמות יש איסור בל תאחר, כי לולא ההיקש היה מקום לומר, שחטאת ואשם של נזיר, מתוך שמצאנו בהם דבר חידוש, שאינם כשאר חטאות ואשמות, גם לענין איסור בל תאחר אינן כשאר חטאות ואשמות, ולפיכך הוצרכו ללמוד מהיקש, שיש בהם איסור בל תאחר.

ולחן יתבאר בעזה"י, מהו אותו דבר חידוש שמצאנו בחטאת ואשם של נזיר, שאין בשאר חטאות ואשמות.

א. אין מתפיס בנדר.

מתחילה אמרו, שהחידוש שיש בקרבנות נזיר הוא, שאי אפשר להתפיסם בנדר, שאם אמר חטאת נזיר עלי, והוא אינו נזיר, לא אמר כלום, והואיל וקרבנות נזיר קלים הם, שאי אפשר להביאם בנדר, היה מקום לומר, שאינם בכלל שאר קרבנות, ואין בהם איסור בל תאחר, ולכן בא הכתוב ולימד עליהם בהיקש בפני עצמם, שיש בהם איסור בל תאחר.

והקשו על כך, הלא כל חטאות הבאות לכפר על איסורי לא תעשה, כחטאת הבאה על אכילת חלב, אי אפשר להתפיסן בנדר, ובכל זאת יש בהן איסור בל תאחר, והוא הדין לקרבנות נזיר.

ותירצו שחטאות הבאות לכפרה, אף על פי שיש בהן צד קל, שאי אפשר להתפיסם בנדר, דין הוא שיהיה בהם איסור בל תאחר, כי הן באות לכפר על החטא, וראוי לאדם למהר להביא כפרתו. וכמו כן חטאת יולדת, אף על פי

^א ולכאורה לפי טעם זה, אם השתהה בבית הקברות באותו יום עצמו, לא גרם איחור, ולא עבר בבל תאחר, ורק כשעכב יציאתו עד הלילה, גרם איחור הטהרה ביום נוסף, ועבר בבל תאחר.

^ב דאף על גב דכבר אזהריה רחמנא אטומאה בתרי לאוי, כדכתיב "לא יטמא", וכתוב נמי "על כל נפשות מת לא יבא", ואמר נמי, "והימים הראשונים יפלו", לאו למימרא שלא יהא עליו עונש אחר, אלא מילקא נמי לקי, משום בל תאחר. [ר"ן].

^ג להך אוקימתא, אינו עובר בבל תאחר אלא לאחר שלושה רגלים. [ר"ן].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 33ח
מסכת נדרים ב' – י"ג

והסיבה שהיה צורך ללמוד דין זה בהיקש, ולא למדוהו בבנין אב¹, מה מצינו בנדרים, שהאב מפר נדרי בתו והאיש מפר נדרי אשתו, והוא הדין לנזירות. שאם היינו באים ללמוד זאת בבנין אב, יש להשיב על כך, ולומר, שדווקא בנדרים, האב והבעל מפירים, כי סתם נדרים אין להם קצבה, ודין הוא שיפר לה, שלא תצטער בביתו לעולם, אבל הנזירות, סתמה שלושים יום², ולזמן כזה אין לחוש אם תצטער, ולא יפר לה.

שאני אוכל לך שאני טועם לך

כבר נתבאר בתחילת המסכת, שעיקר הנדר הוא בשני עניינים (א) שאוסר הדבר בפירוש, "דבר זה אסור עלי". (ב) שמתפס הדבר בדבר הנדר, "דבר זה עלי כקרבן".

עוד נתבאר שם, שידות נדרים הם, כשמתחיל מקצת דיבורו של נדר בלא לגומר, ואותו מקצת דיבור מועיל, כאילו אמר כולו וחסל הנדר.

ומתחילת סוגיית הגמרא מבואר, שהאומר "שאני אוכל לך", או "שאני טועם לך", אסר הדבר בנדר משום ידות נדרים, שהאומר כן, הרי הוא כמתחיל לומר, "מה שאני אוכל משלך יהא אסור לי/כקרבן", או "מה שאני טועם משלך יהא אסור לי/כקרבן".³

ואמנם לא נפרש בסוגייתנו, שבמסקנה חזרו מדברים אלו, אולם מלשון הר"ן משמע, שכן היא סברת המקשה בלבד, אבל במסקנה אין הדין כן, וכן מבואר בשו"ע סימן ר"ו, שהאומר "שאני אוכל לך" בלבד אינו כלום. ויל"ע בדבר.

מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך

שנינו במשנתנו, "האומר לחבירו (א) מודרני ממך (ב) מופרשני ממך (ג) מרוחקני ממך (ד) שאני אוכל לך (ה) שאני טועם לך, אסור".

וכבר נתבאר, שהאומר את אחד משני הלשונות האחרונים בפני עצמן, (ד) שאני

¹ הא דאקשי הכא גבי הפרה, ולא אקשי לעיל גבי ידות הך פירכא, משום דידות למלקות נמי מייתי להו, ואין עונשין מן הדין, אבל גבי הפרה, שייך למפרך תיתי במה מצינו. [ר"ן].

² וכי תימא, כיון דנזירות אית ליה קיצותא, נקיש נמי נדרים לנזירות, ונימא סתם נדרים שלשים יום. ליתא, דלשון נדר כולל נדרי הקדש ונדרי איסור, וכיון דנדרי הקדש לית להו קיצותא, שהמקדיש בהמה למזבח קדשה עולמית, נדרי איסור נמי דכוותיהו דשפיר דמי לאקושי נדרים להדיא. [ר"ן].

³ ואיכא למידק לפום סברא דמקשה ... היכי קאמר "שאני אוכל לך אסור", דמה נפשך, אי דאמר בהדיא "קונם שאני אוכל לך", נדר גמור הוא ולא יד, ובמתניתין קתני לה גבי ידות, ואי דלא אמר "קונם", דילמא דאכילנא משמע, ולא מיתסר כלל. יש לומר לעולם דלא אמר קונם, וכי תימא נימא דאכילנא קאמר, אם כן מאי ליטנא ד"שאני אוכל לך", "אוכל לך" הוה ליה למימר, אלא ודאי כיון דקאמר שאני, הכי קאמר, מה שאני אוכל משלך יהא אי זה דבר, ומאי ניהו קונם. [] ומשום האי טעמא נמי ליכא לאקשוויי, אמאי אמרינן דהוי יד לנדר ולא אמרינן דלהוי יד לשבועה, משום דשאני משמע שהוא מזכיר החפץ, דהיינו מה שיאכל, וכי האי גוונא שייך בנדר ולא שייך בשבועה. [] ואם תאמר תינח למאן דגריס במתניתין "שאני" בלא יו"ד, אבל למאן דגריס "שאיני" ביו"ד, קשיא, דאי לא הזכיר קונם, נימא דיד הוא לשבועה ולא לנדר, דהאי ליטנא דשבועה מיסר נפשיה אחפצא, ואי בשהזכיר קונם, נדר הוא ולא יד, והיכי תני ליה גבי ידות. יש לומר, לעולם בשהזכיר קונם, ואפילו הכי, כיון דאמר ליה בלשון שבועה, דהיינו "שאיני" דהוא מיסר נפשיה אחפצא, הוה ליה יד לנדר ולא נדר גמור, דנדר שאמר בלשון שבועה הכי דיניה, וכמו שכתבתי למעלה. [ר"ן].

שיש בה צד קל, שאי אפשר להתפיסה בנדר, ואינה באה על חטא⁴, דין הוא שיהיה בה איסור בל תאחר, כי היא באה להתיר ליוולדת לאכול קדשים, ומאחר שמצוה לאכול קדשים⁵, ראוי לה למהר להביאה. מה שאין כן חטאת נזיר, שאינה באה לכפרה על חטא, ולא להתיר אכילת קדשים⁶, ואם כן יש בה רק צד קל, שאי אפשר להתפיסה בנדר, ולפיכך היה מקום לומר שלא יהיה בה איסור בל תאחר. ולפיכך בא הכתוב ולימד עליה בהיקש בפני עצמה, שיש בה איסור בל תאחר⁷.

ב. נזיר מחרצן הרי הוא נזיר לכל.

עוד אמרו, שהחידוש שיש בדיני נזירות הוא, שאפילו אמר "הריני נזיר מחרצן", הרי זה נזיר גמור לכל דיני נזירות.

והקשו על כך. (א) ענין זה שהאומר "הריני נזיר מחרצן" הרי זה נזיר גמור, נחלקו בו חכמים ורבי שמעון, ולדעת רבי שמעון אינו נזיר, ואם כן, לדעת רבי שמעון אין חידוש בדיני נזירות בזה. (ב) אף לדעת חכמים האומרים שהוא נזיר גמור, חידוש זה הוא חידוש להחמיר ולא להקל, ואם כן, היאך נלמד מכך שמצינו בניזיר דבר שבו הוא חמור משאר דברים, שלענין בל תאחר יהא קל משאר דברים, ולא יהא בו איסור בל תאחר.

ג. אם גילח על אחד משלושת קרבנות נזירות יצא.

עוד אמרו, שהחידוש שיש בקרבנות נזירות הוא, שאף על פי שציותה תורה להביא שלוש קרבנות, חטאת עולה ושלמים, אם גילח אחר הבאת אחד מהם, יצא, ואין מעכבים אותו השנים האחרים, ומאחר שמצאנו בהם שהם קלים, ולא מעכבים, היה מקום לומר שגם איסור בל תאחר אינו נוהג בהם, ולכן הקישה תורה נזירות לנדרים, ללמד, שגם בקרבנות נזירות יש איסור בל תאחר.

הפרת נדרים ונזירות של האשה והבת

הבת שנדרה, [בקטנות משהגיעה לעונת נדרים, ובערות], **האב מפר את נדריה**, שנאמר, "וְאִם הִנְיָא אֲבִיָּה אֶתָּה בְּיוֹם שָׁמְעוּ כָּל נְדָרֶיהָ וְאֶסְרֶיהָ אֲשֶׁר אֶסְרָהּ עַל נַפְשָׁהּ לֹא יִקּוּם" (במדבר לו ו). **וכמו כן האשה שנדרה** נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבניה, **בעלה מפר את נדריה**, שנאמר, "וְאִם הִפְּרָ יִפְּרָ אֶתְּם אִישָׁה בְּיוֹם שָׁמְעוּ כָּל מוֹצָא שְׁפָתֶיהָ לְנְדָרֶיהָ וְלֹאֲסַר נַפְשָׁהּ לֹא יִקּוּם" (במדבר לו ג).

ומתוך שהוקשה נזירות לנדרים "לְנִדָּר נְזִיר לְהִזְרִי" **למדנו שכשם שהנדרים, האב מפר נדרי בתו והבעל מפר נדרי אשתו, אף הנזירות האב מפר נזירות בתו, והבעל מפר נזירות אשתו.**

⁴ ואפילו לרבי שמעון, דאמר בפרק המפלת, דיולדת חוטאת היא, דבשעה שכורעת ויוולדת קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה, עיקר קרבנה אינו בא על חטא, שהרי אפילו יודעת בעצמה שלא הרהרה בדבר כלום, מביאה קרבן. [ר"ן].

² כיון אכילת פסחים, דהאשה נמי מחייבא. [ר"ן].

³ ולמאי קאתיא, אי להתירו בין, אין זו מצוה אלא רשות, ואפילו למאן דאמר נזיר חוטא הוא, אינו חוטא גמור, ועיקר קרבן לא אתי לכפרה. [ר"ן].

⁷ וקשה בעיני אכתי, תיתי קרבן נזיר במה הצד מחטאת חלב ושלמים. ונראה לי, דאין הכי נמי, אלא כיון דלאו מגופיה דקרא נפיק, אלא במה הצד, היקישא עדיפא, דכל מה הצד כל דהו פרכינן. [ר"ן].

אוכל לך (ה) שאני טועם לך, אסר על עצמו מאכל חבירו משום יד.

ועתה נבוא לבאר בעזה"י, במה נאסר כשאמר את אחד משלושת הלשונות הראשונים, (א) מודרני ממך, (ב) מופרשני ממך, (ג) מרוחקני ממך.

א. לא אמר כלום.

מתחילה אמרו, שלדברי שמואל האומר את אחד מהלשונות הללו (א) מודרני ממך, (ב) מופרשני ממך, (ג) מרוחקני ממך, לא אמר כלום, כי לשונות אלו, אפילו יד שאינו מוכיח אינם.

והאופן שבו נאסר על ידי אחד מהלשונות הללו, הוא, כשיסיים ויאמר עם כל אחד מהם, "שאני אוכל לך" או "שאני טועם לך", ששני הלשונות האחרונים שבמשנה, מצטרפים עם שלוש הלשונות הראשונים, ובאה המשנה ללמד, שאינו נאסר בלשונות הראשונים, אלא כשיאמר עימהם את הלשונות האחרונים.

והקשו על הדברים הללו, כי שנינו ברייתא בה מבואר, שגם על ידי הלשונות הראשונים הוא נאסר, שכך שנינו בה, "מודר אני ממך, מופרשני ממך, מרוחקני ממך, הרי זה אסור. שאני אוכל לך, שאני טועם לך, הרי זה אסור". ומתוך כך ששנו אסור אחר שלוש הראשונים, משמע שנאסר על ידם בפני עצמם.

ותירצו, שיש בברייתא חסרון, וכך יש לשנותה, "מודר אני ממך, מופרשני ממך, מרוחקני ממך, הרי זה אסור, במה דברים אמורים, כשאמר שאני אוכל לך, שאני טועם לך, הרי זה אסור", אבל בלשונות הראשונים בפני עצמם, אינו נאסר^א.

וחזרו והקשו, משום ששנינו ברייתא השנויה בסדר הפוך, ולא נוכל ליישבה באופן הני"ל, שכך שנינו בה, "שאני אוכל לך, שאני טועם לך, אסור. מודרני ממך, ומופרשני ממך, מרוחקני ממך, הרי זה אסור", ובוזה אין לומר שהסיפא היא פירוש הרישא, ויש להוסיף בברייתא "במה דברים אמורים" כמו בברייתא הראשונה, שכן בשאני אוכל לך, ליכא מאן דפליג דמיתסר.

ותירצו, שיש בברייתא חסרון, וכך יש לשנותה, "שאני אוכל לך, שאני טועם לך, אסור, וכבר אמר מודרני ממך, ומופרשני ממך, מרוחקני ממך, הרי זה אסור", ובאה הברייתא ללמד שאף על פי שכבר אמר מודרני ממך אינו נאסר אלא כשאמר שאני אוכל לך.

והקשו, שאם באה הברייתא ללמד שלשון מודרני אינו מועיל בלא שאני אוכל לך, היה לה לשנות כסדר הברייתא הראשונה, תחילה "מודרני ממך אסור", ואחר כך לומר "במה דברים אמורים כשאמר שאני אוכל לך".

ועוד הקשו, שגם ברייתא ראשונה אינה מיושבת כפי שהעמידה, "מודר אני ממך, מופרשני ממך, מרוחקני ממך, הרי זה אסור, במה דברים אמורים, כשאמר שאני אוכל לך, שאני טועם לך, הרי זה אסור", שכן מאחר שכבר אמר פעם אחת הרי זה אסור לא היה צריך לחזור ולשנות פעם נוספת הרי זה אסור.

ואם כן, משתי הברייתות משמע, שגם האומר את אחד מהלשונות הראשונים בפני עצמם, הרי זה אסור.

ב. שניהם אסורים.

שוב אמרו, שלדברי שמואל האומר את אחד מהלשונות הללו בפני עצמם, (א) מודרני ממך, (ב) מופרשני ממך, (ג) מרוחקני ממך, אסר עצמו בשל חבירו,

וחבירו בשלו, שכן משמעות הלשון, מודר אני ונכסי ממך ומנכסיד², אמנם כל זה כשאמרם בפני עצמם, אבל אם סיים בהם "שאני אוכל לך" או "שאני טועם לך", ביאר דבריו, שרק הוא נאסר בשל חבירו, וחבירו אינו נאסר בשלו.

ובמשנתנו ששנו את כל הלשונות הללו, אין הכוונה שהנודר בכל הלשונות הללו נדרו שווה, אלא שכשפתח באחד משלושת הלשונות הראשונים, וסיים באחד משני הלשונות האחרונים, הוא לבדו אסור בשל חבירו, וחבירו מותר בשלו.

דף ה'

ודברי שמואל אלו הם כדברי רבי יוסי ברבי חנינא שאמר, מודרני הימך, שניהן אסורין.

והקשו על הדברים הללו, מהמשנה בדף מ"ז, שם שנינו, "הריני עליך חרם, המודר אסור", אבל מדיר לא. ולכאורה אם האומר "מודרני ממך", כוונתו אני ונכסי ממך ומנכסיד, כמו כן האומר "הריני עליך" כוונתו אני ונכסי עליך ועל נכסיד, ויהיו שניהם אסורים, ובכל זאת מבואר שם במשנה, שאין הדבר כן, ורק המודר אסור.

ותירצו שאם אמר רק "הריני עליך חרם", באמת שניהם אסורים זה בזה, והאופן שבו שנה התנא שרק המודר אסור, כשאמר "הריני עליך חרם ואתה עלי אינך חרם".

וחזרו והקשו מהמשך אותה המשנה, שם שנינו, "הרי את עלי חרם, הנודר אסור", אבל מודר לא. ולכאורה אם האומר "מודרני ממך", כוונתו אני ונכסי ממך ומנכסיד, כמו כן האומר "הרי אתה עלי" כוונתו אתה ונכסיד עלי ועל נכסי, ויהיו שניהם אסורים, ובכל זאת מבואר שם במשנה, שאין הדבר כן, ורק הנודר אסור.

ותירצו שאם אמר רק "הרי אתה עלי חרם", באמת שניהם אסורים זה בזה, והאופן שבו שנה התנא שרק הנודר אסור, כשאמר "הריני אתה עלי חרם ואני עליך איני חרם".

אולם אי אפשר לומר כן, כי בסוף אותה משנה שנינו, "הריני עליך, ואת עלי, שניהן אסורין", ומשמע שרק כשפירש עליך ועלי, שניהם אסורים, אבל אמר רק "הריני עליך", מודר בלבד אסור, ואם אמר רק "אתה עלי", נודר בלבד אסור, והוא הדין כשאמר "מודרני ממך", נודר לבדו אסור.

ולפיכך אמרו, שהאופן שלדברי רבי יוסי ברבי חנינא שניהם אסורים, כשאמר "מודר אני לך", אבל כשאמר "מודרני ממך", הנודר לבדו אסור, שכשאומר "לך", משמע לך, כלומר נכסי אסורין לך, ומשמע משלך, משאין כן כשאומר "ממך", שאינו משמע כן.

ומכל מקום לא משמע ששמואל בא ללמד דין זה, כי נדר בלשון "מודרני לך" אינו מפורש במשנתנו, ומדברי שמואל משמע, שבא לבאר דין נדר בלשון "מודרני ממך" המפורש במשנתנו.

ג. אסור בהנאה.

שוב אמרו, שלדברי שמואל האומר את אחד מהלשונות הללו בפני עצמם, (א) מודרני ממך, (ב) מופרשני ממך, (ג) מרוחקני ממך, אסר עצמו בכל הנאה, שלשונות אלו הן ידיים שאינן מוכיחות, ולדעת שמואל, ידיים שאינן מוכיחות כידיים הן לאסור.

וכל זה כשאמר הלשונות הללו בפני עצמן, אבל אם סיים בהן, "שאני אוכל לך", או "שאני טועם לך", ביאר דבריו, שאינו נאסר אלא באכילה.

² הילכך, כיון דבכלל אני הוו נכסים, על כרחיך חבירו נמי אסור בו, דאי לא, נכסים לאו בני אתהנויי מחבירו ניתוהו. [ר"ן].

^א ולקמן פריך, אם כן אסור דסיפא למה לי, ובדין הוא דליקשי ליה הכי מיד, אלא דעדיפא מיניה מקשה ליה, לפום סברא דמקשה. [ר"ן].

וכתב הר"ן שקיימא לך כשמואל, שהאומר "מודרני ממך" בפני עצמו, אינו נאסר¹.

הקשו על הדברים הללו, כי מנוסח דבריו של שמואל משמע, שאין נאסר בלשונות
ראשונים כלל, אלא כשמסיים בהם "שאני אוכל לך" או "שאני טועם לך"².

ד. לא אמר כלום.

ידים שאין מוכיחות

לדעת אבני, ידים שאין מוכיחות דין יד להם [=הויין ידים], והנודר בלשון יד
שאינו מוכיח חל נדרו.

ולדעת רבא, ידים שאין מוכיחות אין להם דין יד [=לא הויין ידים], והנודר
בלשון יד שאינו מוכיח לא חל נדרו.

ואמר רבא, שרב אידי ביאר לו ענין זה, והראה לו מקורו, והוא מהכתוב, "וַיִּבְרַח
אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ או אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לְנֹדֵד נֹדֵד לְזוֹרֵר לְהַזְרִיחַ" (במדבר ו' ב'),
שידות נזירות למדות מהכתוב "לְהַזְרִיחַ", והוקשו ידות נזירות לנזירות שנאמר
"וַיִּזְרַח לְהַזְרִיחַ", ומכאן יש ללמוד, שכשם שאין הנזירות אלא בהפלאה, כלומר
בדבר ברור ומפורש, כך ידות נזירות בהפלאה, להוציא יד שאינו מוכיח שאינו
נחשב כיד³.

ומסקנת הגמרא, שלדברי שמואל האומר את אחד מהלשונות הללו, (א) מודרני
ממך, (ב) מופרשני ממך, (ג) מרוחקני ממך, לא אמר כלום, כי לשונות אלו
נחשבים כיד שאינו מוכיח, שאין הוכחה מדבריו אם כוונתו לאיסור עצמו
בהנאה, או בדברים אחרים, כגון במודרני ממך שלא אדבר עמך, ובמופרשני
ממך שלא אעשה עמך משא ומתן, ובמרוחקני ממך שלא אעמוד בארבע אמות
שלך, ולדעת שמואל, ידים שאינן מוכיחות אינן כידים לאסור [כדעת רבי יהודה
לענין גיטין], ולפיכך אינו נאסר כלל, לא בהנאה, ולא בדיבור או משא ומתן או
עמידה בארבע אמותיו, שלכל הדברים הללו יש כאן יד שאינו מוכיח⁴.

והאופן שבו נאסר על ידי אחד מהלשונות הללו, הוא, כשיסיים ויאמר עם כל אחד
מהם, "שאני אוכל לך" או "שאני טועם לך", ששני הלשונות האחרונים שבמשנה,
מצטרפים עם שלושת הלשונות הראשונים, ובאה המשנה ללמד, שאינו נאסר בלשונות
הראשונים, אלא כשיאמר עימם את הלשונות האחרונים.

וביאר רבא, שהסיבה לכך ששמואל העמיד משנתנו [כדעת רבי יהודה], שידים
שאינן מוכיחות אינן כידים לאסור, כי כן יש לדייק ממשנתנו⁵, ששינוי בה,
"שאני אוכל לך", "שאני טועם לך", הרי שללא "לך", לא היה נאסר, כי בלא
"לך" הם ידים שאינן מוכיחות⁶, ואינן כידים לאסור.

¹ ובדין הוא, דלעיל נמי כי קאמרינן בדמודרני לחודיה שניהם אסורים, דהוה ליה לאקשוויי הכי,
אלא דעדיפא מינה אקשי ליה, לומר דעיקר דינא ליתיה. ואיכא נוסחא אחרינא הכא ולא מחוורא.
[ר"ן].

² וכיון דטעמייה דשמואל משום דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים, ליכא למפרך עלה
מברייתא, דכיון דפלוגתא דתנאי הוא אי הויין ידים אי לא, איכא למימר דתנא דברייתא סבירא
ליה דהויין ידים, ושמואל דייק ממתניתין דלא הויין ידים. דלעיל כי פרכינן מברייתא, היינו משום
דהוה סבירא לן דאפילו ידים נמי לא הוי. [] ואיכא מאן דאמר, בדמודרני הימך אפילו שמואל
אסור לאשתעוויי בהדיה, ובמופרשני אסור למעבד משא ומתן בהדיה, ובמרוחקני אסור למיכס
בארבע אמות דיליה, והיינו אסור דברייתא, ושמואל אאכילה קאי, לומר דלא מתסר באכילה, עד
שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך. [ר"ן].

³ ומדאמרינן לימא קסבר שמואל, [ודייק ממתניתין כרבי יהודה], משמע ודאי דסבירא ליה
לשמואל גופיה הכי, דלאו לפרושי מתניתין בלחוד אתא ... והכי נמי מוכח מוכח בפרק קמא
דקדושין, דשמואל גופיה הכי סבירא ליה, דאמרינן התם, האומר לאשה "הרי את מקודשת" "הרי
את מאורסת" הרי זו מקודשת, וכן בגרושין, "הרי את מגורשת" "הרי את מותרת לכל אדם" הרי
זו מגורשת, ומקשינן התם למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים, מדקאמר הרי
זו מקודשת אף על גב דלא אמר לי ... ומשני הכא במאי עסקינן, דאמר לה לי, אלמא שמואל גופיה
סבירא ליה דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. [] ואיכא לאקשוויי מדאמרינן בפרק כל הגט, גבי
מתניתין דהכותב טופסי גיטין, צריך שיניח מקום האיש וכו', אמר שמואל, וצריך שיניח מקום
"הרי את מותרת לכל אדם", ואילו "ודיין" לא קאמר, אלמא לשמואל לא צריך ודין. (א) ויש לומר,
דדילמא שמואל סבירא ליה דאפילו למאן דאמר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים, גבי גיטין לא
צריך "ודיין", דבלאו ודין הוי מוכיח, משום דאין אדם מגרש אשת חבירו ... תדע לך דהתם
בקדושין ... גבי גרושין לא שני ליה מידי, והוה ליה למימר בגרושין נמי דאמר לה "ממנני", אלא
שמע מינה דבגרושין משום דאין אדם מגרש אשת חבירו, כי לא אמר ממני, נמי הוה ידים מוכיחות
... (ב) א"נ יש לומר דשמואל אפילו בגרושין נמי סבירא ליה דבעי דאמר "ממנני", וכי משני התם
דאמר לה לי, הוא הדין בגרושין דאמר ממני, אלא דנקט חדא דהיינו רישא והוא הדין לסיפא,
והאי דלא אמר התם בגיטין וצריך שיניח מקום "ודיין", משום דלא בעי לעלויה נפשיה התם
בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן, ונקט אליבא דכולי עלמא, דצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל
אדם, והוא הדין דרבי יהודה ולשמואל גופיה, דסבר לה כותיה, צריך שיניח אף מקום ודין. [ר"ן].

⁴ דאף על גב דכבר אמר מודרני ממך, דהא סבירא ליה לשמואל דמתניתין חדא קתני, אפילו הכי,

גופו של גט

נחלקו חכמים ורבי יהודה מהו גופו של גט, שצריך לכתבו כדי שיוכל לגרש בו
את האשה. לדעת חכמים, גופו של גט "הרי את מותרת לכל אדם", וכשיכתוב
דברים אלו על שטר, ויתן לאשתו בפני עדים, היא מגורשת. ולדעת רבי יהודה,
צריך שיכתוב בט גט, "ודיין [=וזה] דיהווי ליכי [=היא לך] מינאי [=ממני] ספר
תירוכין ואיגרת שבוקין". ונאמר מספר אופנים לבאר מחלוקתם.

א. נחלקו בדין ידים שאין מוכיחות.

בתחילת הסוגיה היה מבואר, שחכמים אלו נחלקו בדין ידים שאין מוכיחות.

לדעת תנא קמא – גופו של גט, "הרי את מותרת לכל אדם", וכשיכתוב דברים
אלו על שטר, ויתן לאשתו בפני עדים, היא מגורשת, אף על פי שלא כתב בשטר
שבגט זה האיש מגרש את אשתו, שגם בלא כתיבת הדברים הללו הגט זה הוא
ידים שאינן מוכיחות, ומועיל.

"שאני אוכל" בלא "לך" ידים שאינן מוכיחות נינהו, דאיכא למימר הכי קאמר, מודרני ממך דלא
משתייעא בהך אי אכילנא היום או עד יום פלוני, ומשום הכי תנא במתניתין לך, לאשמועינן,
דטעמא דאמר "לך" הא אמר "מודרני ממך שאני אוכל", לא חייל נדרא כלל, דהויין להו ידים
שאינן מוכיחות, ולא הויין ידים. [ר"ן].

¹ הלכך הא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא, "מודרני לך" שניהם אסורים, "מודרני ממך" הוא אסור
וחבירו מותר, דקאמר "מודרני לך מאכילה", הא סתמא לא משמע דאמר אסור, דהוה להו ידים
שאינן מוכיחות, ולא הויין ידים, דקיימא לך כרבא דאמר הכי בסמוך. וכן דעת הרמב"ן ז"ל
בהלכותיו. [ר"ן].

² דאמרינן במסכת נזיר דאמר רבי טרפון, דמי שראה חבירו, ואמר הריני נזיר אם זה נזיר, ולא
הכיר בו באותה שעה שהיה נזיר, אף על פי שנודע לאחר מכאן שהוא נזיר, אין נזירות חלה עליו,
משום דבעידנא דקנור בעינן הפלאה וליכא. ומשום הכי אמרינן מה נזירות בהפלאה, דהיינו הך
הפלאה דקאמרינן, אף ידות נזירות בהפלאה, ולא מהך הפלאה גופה קאמרינן, דאי הכי קרא
למה לי, וכי תיסק אדעתין דעדיפי ידות נזירות מנזירות גופיה, אלא הפלאה אחריתי קאמרינן,
דשייכא בידות, והיינו שיהו הידות מופלאים ומפורשים. [] ומיהו לרבנן דפליגי התם עליה דרבי
טרפון, ואמרי, דבנזירות לא בעיא הפלאה, ליכא הקישא, אלא הפלאה גופא דכתיבא בנזירות
לידות בלחוד אתיא, דבעי הפלאה, וכי מקיש משום רבי טרפון נקט ליה, דאף על גב דלדידיה
הפלאה בידות לא כתיבא, אתיא מהקישא. [ר"ן].

דף ו'

"הרי זה עלי" או "הרי זה"

בברייתא מבואר, שהאומר "הרי הוא עלי", "הרי זה עלי", נאסר באותו דבר, כי לשונות אלו הן ידות נדרים, כאילו סיים ואמר, "הרי הוא עלי קרבן", "הרי זה עלי קרבן".

ומשמע מהברייתא, שדווקא לשונות אלו, "הרי הוא עלי", "הרי זה עלי", נחשבות ידות לקרבן, אבל אמר רק "הרי הוא" או "הרי זה", לא נאסר כלל, ומכאן ראייה לדברי רבא, שידות שאינן מוכיחות לא הויין ידים.

ומתחילה אמרו, שלדברי אביי, הסיבה לכך שהאומר "הרי הוא" או "הרי זה" לא נאסר כלל, כי אין זה יד לאיסור כלל, ואפילו שאינו מוכיח, שאפשר שכוונתו לומר, "הרי הוא הפקר", "הרי זה צדקה", ורק כשאמר "הרי עלי", יש כאן יד לאיסור.

ודחו זאת, כי מלשון הברייתא מבואר, שהאומר "הרי זה עלי", הוא יד לקרבן, ולקרבן בוודאי הוא יד גם כשאומר "הרי זה" בלבד, שכן דרך הנדרים, לומר "הרי זה קרבן" בלא לומר "עלי".

ומסקנת הגמרא, שלדעת אביי, רק כשאמר "הרי זה עלי" או "הרי הוא עלי", שמוכח שכוונתו לאסור עצמו בנדר, נאסר בנדר, והוא אסור וחבירו מותר, אבל אמר "הרי הוא" או "הרי זה", יש להסתפק אם כוונתו לנדר או לקרבן ממש, ומאחר שידים שאינן מוכיחות הויין ידים, יש לנו לתפוס לחומרא, ולומר, שכוונתו להקדיש הדבר לקרבן, וכולם אסורים בו.

"הרי זה חטאת" או "הרי זה חטאתי"

המחויב חטאת או אשם, ואומר על בהמה, "הרי זה חטאתי", או "הרי זה אשמי", קדשו למה שאמר.

אבל האומר, "הרי זה חטאת" או "הרי זה אשם", אף על פי שהוא חייב חטאת ואשם, לא אמר כלום, כי מלשוננו משמע שרוצה להביאם נדבה, וחטאת ואשם אינם באים בנדבה.

כן מבואר בברייתא, ומבואר שדין זה הוא כדעת האומרים, שיד שאינו מוכיח אינו נחשב יד.

אבל לדעת האומרים יד שאינו מוכיח נחשב יד, גם כשאמר "הרי זה חטאת" או "הרי זה אשם" קדשו, שכן מאחר שחייב חטאת ואשם, יד הוא שכוונתו לחטאתו ואשמו, אלא שאין הלשון מוכיח כן.

ומאחר שמצינו ברייתא, בה מבואר, שיד שאינו מוכיח אינו נחשב יד, חזר בו אביי מדבריו לעיל, שלדברי הכל ידים שאינן מוכיחות הויין ידים, והודה, שלדעת רבי יהודה אינן נחשבות ידים, והעמיד ברייתא זו כדעת רבי יהודה.

ורק אביי חזר בו מדבריו הראשונים, אולם רבא עמד בדבריו הראשונים, ואמר, שלדברי הכל, ידים שאינן מוכיחות, לא הויין ידים.

ולדעת רבי יהודה – ידים שאינן מוכיחות אינן ידים, ואין האשה מתגרשת בגט, עד שיהא מפורש בו שהאיש מגרש בו את האשה, "ודין [=זה] דיהו ליכי [=יהא לך] מינאי [=ממני] ספר תירוכין ואיגרת שבוקין". שאם אינו כותב "ודין", אין הוכחה שמגרש את האשה בגט, שאפשר שהוא מגרשה בדיבור בעלמא.

ולפי הביאור הזה, נמצא, שדברי אביי שאמר ידים שאינן מוכיחות הויין ידים, הם כדעת תנא קמא, ודברי רבא שאמר ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים, הם כדעת רבי יהודה.

ג. נחלקו אם החמירו בגט.

אביי אמר, שאפשר לדברי הכל בשאר דיני תורה ידים שאינן מוכיחות הויין ידים, ורק לענין גיטין נחלק רבי יהודה, ואמר, שאינן נחשבות ידים, משום שהגט צריך להיות כורת בין האיש והאשה, ולכן צריך שיהיו הדברים מוכיחים.

ובדף ו' יתבאר בעזה"י, שחזר בו אביי, והודה, שלדעת רבי יהודה, בכל מקום ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים, ולא רק לענין גיטין.

ג. נחלקו אם בגט יש סיבה להקל.

ורבא אמר, שאפשר לדברי הכל בשאר דיני תורה ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים, ורק לענין גיטין אמרו חכמים, שהן נחשבות ידים, משום שהדבר ידוע שאין אדם מגרש את אשת חבירו. לפי גרסתנו, מחמת הטעם הזה, שאין אדם מגרש את אשת חבירו, אמרו חכמים, שבגט אין צריך ידים מוכיחות. והרשב"א שיבש הגרסא הזו, וגרס, שמחמת הטעם הזה שאין אדם מגרש את אשת חבירו, לענין גיטין גם לשון מוכיח נחשב כלשון מוכיח, והרי זה כידים מוכיחות.⁴

⁴ ולי אתי שפיר, דודאי הידים בעצמן אינן מוכיחות, לפי שהלשון אינו מוכיח שיהא הוא מגרשה, אלא שהענין מוכיח מצד עצמו שהוא מגרשה משום דאין אדם מגרש אשת חבירו, ולפיכך אף על פי שהלשון אינו מוכיח מהני, ואין לשבש הספרים. [] ומדאמרין הכא, טעמא דאין אדם מגרש אשת חבירו, משמע דפלוגתא דרבי יהודה ורבנן "במינאי" הוא, דרבי יהודה בעי "מינאי" להוכיח שהוא המגרש, ורבנן לא בעו. וקשיא דבפרק המגרש משמע, דפלוגתייהו אי בעי "ודין" או לא, דרבי יהודה בעי "ודין" דאי לא, אמרין דבדבורא מגרש לה, ורבנן לא חיישי להכי. ולא קשיא היא, ששתי סוגיות הללו כל אחת מגלה על חברתה, דבתרתי פליגי, והכא מפרשינן טעמא דפלוגתייהו ב"מינאי", והתם מפרשינן טעמא דפלוגתייהו ב"ודין". [] ואיכא מאן דאמר, דכיון דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה במינאי, קיימא לן כרבנן, דלא בעיא מינאי, דיחיד ורבים הלכה כרבים. ואף על גב דקיימא לן כרבא, ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים, הא אמרין בסוגיין, דאפילו לרבא בגט לא בעיא ידים מוכיחות, ואיהו הוא דאמר אפילו לרבנן, הלכך "מינאי" לא בעיא, "ודין" בעיא, דהא בפרק המגרש איבעי לן ... ולא איפשיטא, וכיון דלרבנן דגמרא מספקא להו, אית לן למנטק לחומרא, דאפשר דמסתבר טעמיה דרבי יהודה ב"ודין" ממאי דמסתבר ב"מינאי". ואיכא מאן דאמר, דכיון דב"ודין" חיישי לדברי יהודה, אלמא מספקא לן, דלמא מאי דלא בעו רבנן ודין, משום דסבירא להו ידים שאינן מוכיחות הויין ידים, ואנן קיימא לן כרבא, וכיון שכן במינאי נמי איכא למימר דלטעמייהו אזלי, ולא משום דאין אדם מגרש אשת חבירו, אלא משום דידיה שאינן מוכיחות הויין ידים, ואנן קיימא לן כרבא, דאמר לא הויין ידים, הלכך בעי ודין ובעי מינאי. [ר"ן].

יד אינה חלה.

ולענין הלכה כתב הר"ן בשם הרשב"א ז"ל, שבצדקה גם כן אזלינן לחומרא, שיש יד, כיון דסלקו בתיקו. וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו, דבעינן דצדקה לא אפשיטא בהדיא, וסוגיין דיש יד לצדקה, וקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא. ומאי דאמר ז"ל דסוגיין דיש יד לצדקה, היינו משום דקאמרינן, אם תמצא לומר יש יד לצדקה, וזה אפשר הוא על דרך הרמב"ם ז"ל, שפוסק בכל מקום כאם תמצא לומר. אבל במאי דקאמר דקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא, ונראה שהסכים גם כן לזה הרשב"א ז"ל, ותמהני עליהן, שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף פרק הזרוע והלחיים, שספק ממון עניים הרי הוא ספק ממון, דאזלינן ביה לקולא לנתבע^א, ... ולפיכך אינו מתחוויר בדבריהם ז"ל בזה.

יד להפקר

עוד הוסיפו להסתפק, אף אם נאמר שיש ליד לצדקה, כי הוקשה לקרבנות, ואין היקש למחצה, ולפיכך חל חיובו לצדקה גם כשמתחייב בלשון יד, שאינה לשון שלמה, עדיין יש להסתפק, מה הדין כשמפקיר נכסיו בלשון יד שאינה שלמה, האם הפקר דומה לצדקה, ולמד ממנה בבנין אב, ומועיל גם בלשון יד, או שאינו למד מצדקה, שהצדקה לעניים בלבד, וההפקר לעניים ולעשירים, ולפיכך אין יד להפקר.

וכתב הר"ן שלענין הפקר, אין ספק מה ההלכה, שהרי הספק הזה הוא ספק ממון, שדנים אותו לקולא לטובת המוחזק, ואם כן אין יד להפקר.

יד לשבועה

כתב הר"ן, האי דלא מספקא לן אי יש יד לשבועה או לא, משום דבהדיא איתקוש, "כי ידור נדר או השבע שבועה", והיינו דתנן, כנדרי רשעים, נדר בנויר בקרבן ובשבועה, אלמא יש יד לשבועה.

זימון לבית הכסא ולבית המרחץ ויד לזימון זה

בית הכסא שיחזוהו לכך, והטיל בו אדם צואה פעם אחת, וכן בית המרחץ שיחזוהו לכך, והתרחץ בו אדם ערום פעם אחת, הרי הם בית הכסא ובית המרחץ לכל דבר, ואסור לקרות בהם קריאת שמע.

ונסתפק רבינא, מה הדין כשיחדום לכך ועדיין לא השתמשו בהם לאותו צורך, האם על ידי זימון בלבד נעשו בית כסא ובית מרחץ או לא.

והוסיף רבינא והסתפק, אם נאמר שזימון מועיל להם לעשותם בית כסא ובית מרחץ, האם מועיל גם בלשון יד, שאינה שלמה. כגון שאמר, "בית זה יהיה בית הכסא, וזה", וענין זה נחשב כלשון יד, כי ניתן לפרשו גם לדבר אחר, כגון "וזה יהיה לשאר תשמישים".

אבל כשאמר בפירוש, "וזה גם", הרי זה כמפרש ששניהם יהיו בית הכסא.

וכתב הר"ן שלענין בית הכסא, אין ספק מה ההלכה, שהרי אפילו אם תמצא לומר זימון מועיל, אינו מועיל אלא מדרבנן, ואם כן הספק הזה הוא ספק בדרבנן, שדנים אותו לקולא, ואם כן אין יד לבית הכסא.

נדרי איסור בלשון נידוי

א. נדינא מינד.

"נדינא מינד" לדברי הכל, לשון הרחקה של נדרי איסור הוא, כמו מופרשני ומרוחקני, ולפיכך האומר לחבירו, "נדינא מינד שאוכל לך", נאסר בשל חבירו, ואם עבר על נדרו לוקה.

ב. מנודה אני לך.

נחלקו חכמים ורבי עקיבא בלשון "מנודה אני לך" אם הוא לשון נידוי או לשון הרחקה של נדר.

לדעת חכמים, אין זה לשון הרחקה של נדרים, אלא לשון נידוי², ולפיכך, האומר לחבירו, "מנודה אני לך שאוכל לך", לא נאסר כלל בשל חבירו.

ורבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר להחשיבו כלשון הרחקה של נדרים³, וי"מ חוכך מלשון מתחכך, כאדם המסופק בדבר, ומחכך בעצמו מפני שאינו יכול לבררו. וי"מ שחוכך הוא לשון חיד, שהיה מטעים לחיכו להחמיר. ואמר אביי, שמחמת הספק בלבד אמר רבי עקיבא להחמיר לאוסרו בשל חבירו, ולא שהיה הדבר ברור לו, ולפיכך, אם עבר על האיסור, אינו לוקה.

ג. משמתנא מינד.

לדברי רב פפא, הכל מודים בלשון "משמתנא מינד", שאינו לשון הרחקה של נדרים, אלא לשון נידוי [=שמתנא], ולפיכך, האומר לחבירו "משמתנא מינד שאוכל לך", או "משמתנא מנכסיד", לא נאסר בשל חבירו.

ולדברי רב חסדא, גם בלשון "משמתנא מינד", היה רבי עקיבא חוכך להחמיר שהנדר חל בו, אף על פי שהוא לשון נידוי⁴. אמנם מבואר, שלדעת רב חסדא אין הלכה כרבי עקיבא, שאדם אחד אמר, "משמתנא בנכסיה בנו של רב ירמיה בר אבא", ובא לפני רב חסדא, ואמר רב חסדא, שאין מי שחש בזה לדברי רבי עקיבא לאסור.

² שלשון בני אדם לאמרו על נדוי בלבד. [ר"ן].

³ כדמתרגמינן, "והזדה בנדיתה" ו"סאובתה ברחוקה".

⁴ דסבירא ליה, דטעמא דרבי עקיבא, דכיון דשוי נפשיה בהדיא כמשומת, לאסור הניא בא, שכן פורשינן מן המשומת והמנודה. [ר"ן].

^א מדמקשינן התם אמתניי דגר שנתגייר והיה לו פרה נשחטת וכו' תנן ספק ממון פטור אלמא ספיקא לקולא ורמינהו חורי נמלים שבתוך הקמה וכו', ואיצטריך לשנויי הכא פרה בחזקת פטורא קיימא קמה בחזקת חיוב קיימא אלמא טעמא דבחזקת חיוב קיימא הא לאו הכי ספק פטור ואם איתא דספק ממון עניים הוה ליה ספיקא דאיסורא למה לי לשנויי הכי, ועוד דהתם נמי אקשי ליה אביי והרי עישה דבחזקת פטורא ותנן גר שנתגייר וכו' ספק חייב ואמר ליה ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא ואם איתא דספק עניים מקרי ספק איסורא בההוא פירוקא גופה הוה מצי לשנויי ליה הא דאקשי מחורי נמלים אמתניי, ועוד דאמרינן התם בפ"ק דיומא (דף נ:) תנן התם הנחתומין לא חייבו אותם להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה ואקשינן בשלמא תרומה גדולה דתניא וכו' מעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה כלומר דליכא ספיקא דאיסורא אלא דממונא וממונא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא מעשר שני נפרשה ונסקה וניכלה בירושלים ואם איתא דספק עניים ספיקא דאיסורא הוא כי היכי דקשיא ליה מעשר שני תקשי ליה נמי מעשר עני אלא ודאי ספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא. [ר"ן].

שכן מצוינו, שכל מקום שהזכרת השם מצויה [אפילו על ידי אחרים], שם עניות מצויה, ועניות הרי היא כמיתה, [כפי שיתבאר בעזה"י], ואם כן, זה ששומע ושותק, עונו חמור, שראוי הוא לעונש מיתה, ולפיכך ראוי הוא להיות בנידוי.

כל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה

נתבאר, שכל מקום שהזכרת השם מצויה, שם עניות מצויה. **י"מ שענין זה למד מהכתוב, "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכֵּר אֶת שְׁמִי אֲבֹא אֵלַיךְ וּבְרַכְתִּיךְ"** (שמות כ"ו), שכן מבואר בכתוב, שהזכרת השם למצווה מביאה ברכה ועושר, ומאחר שהזכרת השם למצווה מביאה ברכה ועושר, הזכרה לשוא גורמת עניות. **וי"מ שענין זה למד ממה שנאמר בענין הנשבע לשקר, "וְכִלְתֹּו וְאֶת עֵצָיו וְאֶת אֲבָנָיו"** (זכריה ה' ד'), והזכרת השם לבטלה דומה לשבועת שקר.

העניות כמיתה

נתבאר שהעניות הרי היא כמיתה. וענין זה מבואר ממה שנאמר **בדתן ואבירים, "וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר לְדָבָר מִצֵּיב מִצֵּיבִים כִּי מֵתוּ כָּל הַנְּשָׁמִים הַמִּבְקָשִׁים אֶת נַפְשָׁךְ"** (שמות ד' י"ט), **והם לא מתו ממש, שהרי מקום שנאמר נצים ונצבים אינם אלא דתן ואבירים, והם היו במחלוקת של קרח, אלא מפני שהענו אמר כי מתו. וכן שנינו בברייתא, כל מקום שנתנו חכמים עיניהם, או מיתה או עוני, הרי שמיתה ועוני שווים הם.**

אין בין נידוי להפרה ולא כלום

אמר רבי אבא, הייתי עומד לפני רב הונא, שמע אשה אחת שהוציאה הזכרת השם לבטלה, ונידה אותה, והתיר לה הנידוי מיד בפניה. וממעשה זה למדנו שלושה דברים.

א. למדנו שהשומע הזכרת השם מפי חבירו, צריך לנדונו. [כפי שנתבאר לעיל].

ב. ולמדנו שכשנידה בפניו, אין מתירים לו אלא בפניו. [כפי שנתבאר לעיל].

ג. ולמדנו שאין בין נידוי והפרה ולא כלום, ויכולים לנדונו ולהתיר מיד.

- **לפירוש התוס', דווקא נידוי שנעשה כדי לאיים, כגון זה, שלא תזכיר עוד שם שמים לבטלה, [וכן נידוי שנעשה כדי שהחייב ממוך ישלם חובו], יכולים להתירו מיד, אבל מי שמנדים אותו כעונש על מעשה של הפקרות [שעבר על איסורי תורה], אין נידויו פחות משלושים יום, כמבואר בפרק ואלו מגלחין.**

- **והרב אלפס ז"ל כתב, שכל נידוי יכולים להתירו מיד, כמבואר בסוגייתנו, שסוגייתנו חולקת על המבואר בפרק ואלו מגלחין, והלכה כסוגייתנו, וכן דעת**

וכתב הר"ן, שלענין הלכה לא קיימא לן כרבי עקיבא, (א) מדאמרינן דלית דחש לה. (ב) ועוד דקיימא לן הלכה כרבי עקיבא מחבירו, ולא מחבריו. < הלכך, "נדינא ממך שאני אוכל לך", אסור ולוקה. "נדינא מינך" בלחוד, שרי. "מנודה אני לך שאני אוכל לך" נמי שרי, ואין צריך לומר "משמתנא מינך שאני אוכל לך". וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו. ולא נתבררו בזה דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ח מהלכות נדרים².

חילוק בין נידוי בפניו לנידוי שלא בפניו

אמר רבי אילא אמר רב, מי שנידו אותו בפניו, אין מתירים לו נידויו אלא בפניו, ומי שנידו אותו שלא בפניו, מתירים לו נידויו בין בפניו בין שלא בפניו.

- **י"מ שהטעם לכך שכשנידו אותו בפניו אין מתירים לו אלא בפניו, משום שכשנידו אותו בפניו, נידויו חזק יותר, ואי אפשר לעקרו שלא בפניו³.**

ולפי הטעם הזה, אין שום אופן שיוכלו להתיר הנידוי שלא בפניו, ואף בדיעבד, אם התירו שלא בפניו, לא הותר הנידוי.

- **והר"ן כתב, שהטעם הנ"ל אינו נהיר, ולפיכך כתב טעם אחר, והוא, שאם יתירו לו הנדר שלא בפניו, יש לחוש שלא ידע שהותר הנידוי, וכשיראה שאין נוהגים בו נידוי, יבוא לידי חשד, שיחשוד בהם שעוברים על הנידוי. אבל כשנידו אותו שלא בפניו, אין לחוש לכך, שאף הוא סובר, שמא התירוהו שלא בפניו, כשם שנדוהו שלא בפניו.**

ולפי הטעם הזה, כל שהודיעו לו שמתירים לו נידויו, אין חשש חשד, ומתירים לו שלא בפניו. ואף אם לא הודיעו לו, אם עברו והתירו לו שלא בפניו, בדיעבד הותר הנידוי.

השומע הזכרת השם מפי חבירו

המזכיר שם שמים לבטלה, עובר בעשה, שנאמר, **"אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא"** (דברים ו' א').

ואמר רב חנין אמר רב, השומע הזכרת השם מפי חבירו, צריך לנדונו⁴, ואם לא נידוהו, הוא עצמו ראוי להיות בנידוי.

והסיבה לכך שגם השומע ושותק ראוי להיות בנידוי, כי גם דבר זה חמור הוא,

¹ ירושלמי, רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר, ליסר את כל נכסיו, כמה דתימר יחרם כל רכושו והוא יבדל וכו'. מה עבדין ליה רבן, חומר הוא בנדוי ב"ד. ומסתברא לך, דהך ירושלמי לא שייך כלל בהדי גמרא דילן, טעמא דירושלמי הוא לומר שכיון שעשה עצמו כמנודה, אסור, ובגמרא דילן משום הרחקה אתינן לה, ולא משום נדוי ... [] מיהו כתב הרב רבי ברוך בר שמואל בפירושו, דמהא שמעינן בהדיא דמנודה שנדוהו ב"ד אסור ליהנות מנכסיו, אבל נדהו הדיט מותר, והיינו עובדא דהאי דאמר משמיתנא מנכסיה דשרייה רב חסדא. ואין דין זה מחוור, דהא קיימא לן בפרק ואלו מגלחין, מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין עמו, אלמא אין נכסיו אסורין, אלא ודאי חרם של ב"ד הגדול שאני דאלים טפי, אבל בחרם ב"ד בעלמא לא מיתסרי נכסייהו. [ר"ן].

² דומיא דמאי דאמרינן בפרק השולח, כל מילתא דמתעבידא בי עשרה, צריכה בי עשרה למשלפה. [ר"ן].

³ והקשו בתוספות, מאי איריא שומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדונו, הא אמרינן בירושלמי, דכל שאינו עושה כשורה צריך לנדונו. [והכי נמי מוכח בדוכתי טובא, דאמרינן בפרק קמא דקדושין, חזיוהו לההוא גברא דהוה זרע ביני גופני, אמרי ניתי מר ונשמתיה וכו'. ובפרק ואלו מגלחין אמרינן, דאמתיה דרבי חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול, ואמרה ליה ליהוי ההוא גברא בשמתא. ותירצו, דאין הכי נמי, אלא מיהו בהזכרת השם בלחוד הוא דאמר דאם לא נדוהו הוא עצמו יהא בנדוי, מפני שענשה חמור וכדכתיבנא. [ר"ן].

הרמב"ם ז"ל.

אולם הקשו על כך, כי במסכת שבועות מבואר, ששבועה חלה רק על דבר הרשות, ולא על דבר מצווה שכבר מושבע מהתורה לעשותה, שנאמר בענין השבועה, "לְהַרְע אוּ לְהִיטִיב", ללמד שהיא חלה רק בדבר שיכול לעשותו או לא לעשותו, ומצווה על כרחו עליו לעשות.

תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו

אמר רב גידל אמר רב, תלמיד חכם מנדה לעצמו, ומפר לעצמו, ובה מצוינו חבוש מתיר עצמו מבית האסורים.

ואמנם דווקא לענין קרבן, אין השבועה חלה על דבר מצווה, ולא לענין חיובו לקיים השבועה, ולהיות ענוש מלקות אם יעבור עליה, שהכתוב "לְהַרְע אוּ לְהִיטִיב" נאמר לענין קרבן, ולא לענין בל יחל. ומכל מקום ענין זה שהשבועה חלה על דבר מצווה לענין בל יחל אינו למד מהכתוב "וְנִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ", כמבואר במסכת שבועות, ואם כן מהו הדבר שלמד רב גידל מהכתוב הזה.

- הרשב"א ז"ל כתב, שרק כשנידה עצמו ממידת חסידות, ולא מהדין, כמעשה מר זוטרא להלן, הוא מפר לעצמו, אבל כשמנדה עצמו על דבר שהיה חייב עליו נידוי, אין בידו להתיר את עצמו.

ומסקנת הגמרא, שאמנם ענין זה שהשבועה לקיים את המצווה חלה לענין בל יחל, לא הוצרך רב גידל ללמדו, והדבר שבא רב גידל ללמד הוא, שמותר והגון להישבע לזרז עצמו לקיים את המצווה, ואפילו כשרים, שנמנעים משאר שבועות, נשבעים הם בכך, שכך אמר דוד המלך, "וְנִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטִי צְדָקָה", הרי שאפילו דוד היה עושה כן.

- והרמב"ם ז"ל כתב, שבכל ענין שמנדה עצמו, הוא מפר לעצמו את נידויו.

וכך היתה הנהגתו של מר זוטרא, כשהיה תלמיד חכם חייב נידוי, מפני כבודו של אותו תלמיד, תחילה היה מר זוטרא מנדה את עצמו, ורק אחר כך מנדה את אותו תלמיד. וכשהיה מר זוטרא בא להיכנס לביתו, תחילה היה מתיר את נידוי עצמו, כדי שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו, ואחר כך היה מתיר לאותו תלמיד.

האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו

ואמר רב גידל אמר רב, האומר, "אשכים ואשנה פרק זה", "אשנה מסכתא זו", נדר גדול נדר לאלהי ישראל.

דין מנודה עם בני ביתו

נתבאר, שקודם שנכנס מר זוטרא לביתו, היה מתיר את נידוי עצמו כדי שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו.

וביאר הר"ן, שאף שנקט רב גידל לשון "נדר גדול", הכוונה לשבועה², שלעולם לא יחייב עצמו בנדר לעשות דבר מה, שהנדר הוא איסור חפצא, ורק בשבועה יכול לחייב עצמו לומר אעשה כך וכך, ואם כן כוונת דברי רב גידל, שהנשבע "אשכים ואשנה פרק זה", שבועה גדולה היא זו.

- וכתב הר"ן, שמכאן למדנו, שהמנודה, אפילו בני ביתו נוהגים בו נדוי, שאם לא כן, מדוע הוצרך להתיר את נידוי עצמו.

והנה מתחילה היה נראה, שאף על פי שנקט רב גידל לשון "נדר גדול", בוודאי לא חלה השבועה לגמרי, אף לענין חיוב קרבן שבועה, שהרי אין שבועה חלה על שבועה לחייב קרבן.

- והראב"ד ז"ל כתב, שאשתו אינה חייבת לנהוג בו נדוי, משום שאשתו כגופו³.

וכמו כן בוודאי לא נקט לשון "נדר גדול", ללמד, שדבר הגון הוא לזרז עצמו לדברים אלו על ידי שבועה, כי ענין זה כבר מבואר מדבריו הראשונים של רב גידל.

דף ח'

נשבעים לקיים את המצווה

ואמר רב גידל אמר רב, מנין שנשבעים לקיים את המצווה, שנאמר, "וְנִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטִי צְדָקָה" (תהלים קי"ט ק"ו).

ומתחילה היה נראה, שרב גידל בא ללמד, ששבועה חלה על דבר מצווה כמו על דבר הרשות, ומביא ראיה לכך שהשבועה על המצווה חלה ועליו לקיימה שנאמר "וְנִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ".

ומסקנת הגמרא, שרב גידל נקט לשון "נדר גדול", ללמד, ששבועה זו חלה לגמרי, אף לענין קרבן, ואין זו כשבועה על שבועה, כי בקריאת שמע שחרית וערבית הוא פוטר עצמו מחיוב התורה ללמוד בכל יום³, ואם כן, כשנשבע

² ודייק לה, מדאיבעיא לן בפרק ואלו מגלחין, מנודה מהו בתשמיש המטה, דאם אשתו חייבת לנהוג בו נדוי, מאי קמבעיא ליה, פשיטא, דאפילו קירוב בעלמא אסור, אלא ודאי אשתו מותרת. ואפשר לדחות ראיה זו, דאפילו אם תימצא לומר דאשתו חייבת לנהוג בו נדוי, משכחת לה להאי בעיא במנודה לעיר אחרת שאינו מנודה לעירו, ואפילו הכי הוא עצמו מנודה הוא, ואם איתא דמנודה אסור בתשמיש המטה, הוא עצמו אסור בכך, אף על פי שאשתו מותרת. [ר"ן].

³ כדאשכחן בזכותי טובא דקרי ליה לשבועה נדר, כדתנן כנדר רשעים עלי נדר בניזר ובקרנן ובשבועה, ואמרינן נמי בריש פרק ארבעה נדרים, הווא דאתא לקמיה דרב אסי אמר ליה במאי נדרת, באלהא דישראל. [ר"ן].

³ מסתברא לי, דלאו דווקא דבהכי מיפטר, שהרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כחו, ואמרינן בפרק קמא דקדושין, תנו רבנן, "ושנתם", שיהו דברי תורה מחודדין בפיך, שאם ישאלך אדם דבר, שלא תגמגם ותאמר לו וכו', וקריאת שמע שחרית וערבית לא סגי להכי. אלא מאן נראה לי ראיה, למה שכתבתי בפרק שבועות שנים בתרא, דכל מידי דאתא מדרשא, אף על פי שהוא מן התורה, כיון דליתיה מפורש בקרא בהדיא, שבועה חלה עליו, והכא הכי קאמרינן, כיון דאי בעי פטר נפשיה ממאי דכתיב בקרא בהדיא, דהיינו "בשכבך ובקומך", בקרית שמע שחרית וערבית, משום הכי חלה שבועה עליה לגמרי, אפילו לקרבן, והיינו דקאמר נדר גדול, כלומר לכל דיני, כדבר הרשות, וכבר כתבתי זה שם בראיות גמורות בס"ד. [ר"ן].

ללמוד פרק מסוים, אין זו שבועה על שבועה, וחלה שבועתו לגמרי.

נדר בחלום

כתב הר"ן, מסתבר לי דאף על גב דאמרין הכא, שמי שנדוהו בחלומי, צריך היתר, אין ללמוד מכאן למי שנדר בחלום, שיהא צריך היתר, דהכא היינו טעמא, משום דאיכא למימר שמן השמים נדוהו, מה שאין לומר כן בנדר. אלא שראיתי לרשב"א ז"ל בתשובה, שמעשה בא לפניו, והצריכו היתר.

שליח להתרת נדרים

אשתו של רבינא נדרה נדר. בא רבינא לפני רב אשי, ושאל, האם הבעל יכול להיות שליח לחרטת אשתו, שיבוא במקומה לבי"ד להישאל על נדרה, שיתירו לה. והשיב לו רב אשי, אם הדיינים כבר מכוונסים, הבעל יכול להיות שליח לחרטת אשתו לפניהם, אבל אין לכנס את הדיינים לצורך זה.

הר"מ במז"ל סובר, שדוקא בבעל נסתפק רבינא אם נעשה שליח אשתו להישאל על נדרה, מפני שהבעל כאשתו, אבל אדם אחר, פשוט הדבר שאינו נעשה שליח, כי צריך שיהא הנודר בפני המתירים. ורב אשי השיב, שאפילו הבעל אינו נעשה שליח לאשתו אלא אם כן הבי"ד כבר מכוונס, אבל אין לכנס בי"ד לצורך זה כי אף על פי שאשתו כגופו, לא הקילו אצל בעל לכנס אותם לכתחילה, כיון שהדבר הראוי ביותר הוא שיהיה הנודר עצמו שם. זו היא שיטת הר"מ במז"ל.¹

אבל בתוספות פירשו בהפך, ואמרו, אדרבה, שאר בני אדם דין פשוט הוא שיכולים להיות שליח לאחרים להישאל להם על נדרם, ודווקא לענין בעל נסתפק רבינא, אם יוכל להיות שליח אשתו, כי יש לחוש שמא מתוך שנדרי אשתו קשים עליו יוסיף מדעתו בחרטתה. ורב אשי השיב, שאם הבי"ד מכוונס יכול הבעל להיות שליח אשתו לכך, אבל לכנס אותם לצורך כך לא, משום שכשהם מכוונסים כבר, ואין כאן טורח, אין לחוש שיוסיף הבעל על חרטתה, אבל כשהוצרך לכנס לכך, מאחר שיש בדבר טרחה, ונדריה קשים לו, יש לחוש שיוסיף בחרטתה, ולכן לא יעשה שליח שלה לכך. אבל בשאר בני אדם, מאחר שלא אכפת להם, אין לחוש שהשליח יוסיף על חרטתה יותר מהאמת, ולעולם נעשה שליח.²

ומבואר, ששלושה דברים למדו מהמעשה הנ"ל, שבא רבינא לפני רב אשי להישאל על נדרי אשתו. (א) בעל נעשה שליח לחרטת אשתו כשהבי"ד כבר מכוונסים. (ג) אם אין הבי"ד מכוונסים אין הבעל נעשה שליח לחרטת אשתו. (ב) אין לתלמיד להתיר נדרים במקום רבו.

¹ והכי מוכח בירושלמי בפרק נערה המאורסה, דגרסינן התם, מהו להתיר על ידי תורגמן, נשמעיה מן הדא, רבי אבא בר זוטרא אתעביד מתרגמניה דרבי יוחנן בהדא איתתא דלא חכמה למשמע סוריסטון, מדבעיא אי מתירין על ידי תורגמן, מכלל דפשיטא לו דעל ידי שליח אין מתירין, ואפילו למאי דמסקינן דעל ידי תורגמן שרי, דוקא תורגמן, משום דבעל הדבר נמי תמן קאי, אבל על ידי שליח לא. [ר"ן].

² וכתב עוד רבינו שמשון ז"ל, ששולח אדם חרטת נדרו בכתב לבי"ד, והם מתירין לו, לפי שסובר הרב ז"ל, שאפילו בלא ידיעת הנודר יכול החכם להתיר, כיון שידוע שהנודר מתחרט, דהתרת חכם הרי היא כהפרת בעל, ותניא בסוף קדושין, אישה הפרם והי' יסלח לה, במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בניזיר ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה וכו', ולא מצינו חלוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון. [ר"ן].

האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה

אמר רב גידל אמר רב, האומר לחבירו, נשכים ונשנה פרק זה, עליו להשכים, כלומר, כיון שאמר נשכים, קבל עליו שיהא הוא מעורר בדבר, כשם הוא מעורר מעכשיו.

ושני דברים למדנו כאן. (א) בקבלה בעלמא לדבר מצווה מתחייב לעשות, אף על פי שלא היה הדבר, לא בנדר ולא בשבועה¹. (ב) שכשאמר לחבירו נשכים ונשנה, עליו להשכים תחילה, כמו שעשה הקב"ה, שנאמר, "וַיִּתֵּי עָלַי שָׁם יְד ה' וַיֹּאמֶר אֵלַי קוּם צֵא אֶל הַבְּקָעָה וְשָׁם אֲדַבֵּר אוֹתְךָ. וְאָקוּם וְאֶצְא אֶל הַבְּקָעָה וְהָנַח שָׁם כְּבוֹד ה' לַעֲמֹד כְּכַבֹּד אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל נְהַר כְּבָר וְאָפַל עַל פְּנֵי" (יחזקאל ג' כ"ב-כ"ג).

נידוהו בחלום

אמר רב יוסף, מי שנידוהו בחלום, אפשר שבשליחות המקום נתנדה, ולפיכך צריך עשרה בני אדם להתיר לו נידויו², שעשרה שכינה עמהם.

- י"ג שלכתחילה צריך שיהיו אותם עשרה תלמידי חכמים המלמדים לאחרים, שהם חשובים, אבל עשרה הלומדים לעצמם בלבד, לא. ורק אם אין עשרה המלמדים לאחרים, יתירו לו עשרה שלומדים לעצמם.

- וי"ג שלכתחילה צריך שיהיו אותם עשרה תלמידי חכמים שלמדו הלכתא [=גמרא], אבל עשרה שלמדו משנה בלבד, לא. ורק אם אין עשרה שלמדו הלכתא, יתירו לו עשרה שלמדו משנה.

ואין אין עשרה כאלו או עשרה כאלו, ילך וישב בפרשת דרכים, ויתן שלום לעשרה בני אדם, ומתוך ששיבו לו שלום, יגיננו עליו מן היסורים, עד שיזדמנו לו עשרה תלמידי חכמים המלמדים לאחרים, או לומדי הלכתא ויתירו לו נידויו.

ורב אשי לימד [בתשובתו לרבינא], שכן הדין גם אם החולם מכיר את מי שנידה אותו בחלום, לא די שילך אצלו שיתירו לו נידויו³, כי אפשר שלנדוהו מינו אותו לשליח מן השמים, ולהתיר לו נידויו לא מינו אותו לשליח.

ועוד לימד רב אשי [בתשובתו לרב אחא], שכן הדין גם אם התירו לו את נידויו בחלום, שכן כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים, שנאמר "הַנְּבִיא אֲשֶׁר אֶתוּ חֲלוֹם וְסִפֵּר חֲלוֹם וְאֲשֶׁר דִּבְרֵי אֶתוּ וְדִבְרֵי אֲמַת מִה לְתַבְּנָן אֶת הַבֵּר נֶאֱמַר ה'" (ירמיה כ"ג כ"ח), ואם כן, אפשר שהנידויו הוא אמת, וההתרה היא דברים בטלים, ועדיין צריך התרה לנידויו.

¹ דומיא דמאי דאמרין דקבלה בלחוד מהניא לצדקה, כדכתיב "בפיך" זו צדקה, והוא הדין לכל דבר מצוה. [ר"ן].

² וצריך עיון במי שנדוהו בחלומי, אם צריך לנהוג בכל דיני מנודה. [ר"ן].

³ שהרי כל מי שמנדה, בידו להתיר, כדאמרין בפרק ואלו מגלחין, זיל לגביה דלישרי לך. [ר"ן].

שמש לעתיד לבוא

לעיל נתבאר הכתוב "שְׁמֶשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא" על שמש של עולם הזה וריש לקיש חולק ודורש פסוקים אלו לעתיד לבוא.

שכך אמר ריש לקיש, אין גיהנם לעולם הבא¹, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה. צדיקים מתרפאים בה, שנאמר "וְיִזְרְחָה לְכֶם יְרָאֵי שְׁמֵי שְׁמֶשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ", ולא עוד אלא שמתעדנים בה, שנאמר "וּיְצַאֲתֶם וּפְשָׁתֶם כְּעִגְלֵי מִרְבָּק". והרשעים נידונים בה, שנאמר, "כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בְעַר פְּתִנּוֹר וְהָיוּ כָל יְזִידִים וְכָל עֹשֵׂה רָשָׁעָה קֵשׁ וְלֹהֵט אֲתֶם הַיּוֹם הַבֹּא אָמַר ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לֶקֶחַ שֶׁשׁ וְעָנָף" (מלאכי ג' י"ט).

דף ט'

כנדרי רשעים וכנדבות כשרים

האומר "כנדרי רשעים", אין כאן נדר כלל וכלל, ואפילו יד שאינו מוכיח אינו, שהרי אפשר שכונתו לומר "כנדרי רשעים לא אדור".

אבל האומר "כנדרי רשעים הריני", יד שאינו מוכיח הוא לנזירות, [שאין הוכחה אם כוונתו לקבל עליו נזירות או תענית], והאומר "כנדרי רשעים עלי", יד שאינו מוכיח הוא לקרבן, [שאין הוכחה אם כוונתו לקבל עליו קרבן או תענית], והאומר "כנדרי רשעים הימנו שלא אוכל", יד שאינו מוכיח הוא לשבועה, [שאין הוכחה מה אסר עצמו באכילה].

ואם היה הוכחה למה כוונתו, יש כאן נזירות קרבן ושבועה. ולפיכך אם היה נזיר עובר לפניו, ואמר, "כנדרי רשעים הריני", הרי זה נזיר, ואם היתה בהמה לפניו, ואמר, "כנדרי רשעים עלי", הבהמה קדושה לקרבן, ואם היה כנר לפניו, ואמר, "כנדרי רשעים הימנו שלא אוכל", נאסר בשבועה שלא יאכל הכנר, אף על פי שלא הזכיר "שבועה" בפיו.

- רבותיו של הר"ן פירשו, שבכל האופנים הנ"ל, רק כשפתח דבריו "כנדרי רשעים", יש כאן נזירות וקרבן ושבועה, אבל אמר רק "הריני" "עלי" "הימנו שלא אוכל", לא אמר כלום².

- ואין דבריהם נראים בעיני הר"ן, אלא בכל האופנים הללו יש כאן נזירות קרבן ושבועה, גם כשלא פתח "כנדרי רשעים", ולא נקטה משנתנו "כנדרי רשעים", אלא כדי ללמד, שאם אמר "כנדרי רשעים", לא אמר כלום³.

הנה נתבאר, שבכל האופנים הללו, חלים דבריו כשאמר "כנדרי רשעים", והסיבה לכך, כי אין ראוי לנדור, ולפיכך הנודרים נקראים רשעים לאותו דבר,

אין לתלמיד להתיר נדרים במקום רבו

נתבאר, שכשאשתו של רבינא נדרה נדר שהוצרך התרת חכם, בא רבינא לפני רב אשי שיתיר לה נדרו, ומתוך כך שהוצרך רבינא לבוא להתיר הנדר לפני רב אשי, למדו, שאין ראוי לתלמיד להפר נדרים במקום רבו.

- י"מ שהראיה לכך היא, מתוך שרבינא לא התיר לה הנדר בעצמו⁴.

- וי"מ שרבינא עצמו לא היה יכול להתיר את נדר אשתו, כדעת רבי יהודה במסכת בכורות, שאין אדם מתיר נדרי אשתו, ואפילו להצטרף לכך עם אחרים אינו יכול. ומכל מקום אם רשאי התלמיד להתיר נדרים במקום רבו, היה רבינא אומר לתלמידו שיתירו נדרי אשתו, ולא היה הולך לפני רב אשי לכך.

מדיני התרת נידוי

א. נתבאר לעיל, שאין לתלמיד להתיר נדרים במקום רבו. ומבואר, שהתרת נידוי אינה כן, ותלמיד מתיר נידוי גם במקום רבו.

ב. דין נוסף מבואר כאן בענין התרת הנידוי, והוא, שיחיד מומחה מתיר את הנידוי לבדו, ואין צריך שלושה. י"מ שיחיד מומחה מתיר את הנידוי לבדו דווקא כשהוא סמוך. וכתב על כך הר"ן שאין הדבר נהיר, אלא כל שהוא חכם מובהק ובקי בהלכות נדרים, אף על פי שאינו סמוך, מתיר נדר ונידוי⁵. וכן כתב הרמב"ם ז"ל.

יש מי שאומר, שכשם ששלושה הדיוטות מתירים את הנדר במקום שאין מומחה, כך מתירים את הנידוי במקום שאין מומחה, דנדוי נמי נדר הוא⁶. וכן דעת הרמב"ם ז"ל.

שמש צדקה ומרפא ליראי שמים היראים להוציא שם שמים לבטלה

אמר רבי שמעון בר זביד אמר רבי יצחק בר טבלא אמר רבי חייא אריכא דבי רבי אחא אמר רבי זירא אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא אמר רבי מיאשה משמיה דרבי יהודה בר אילעאי, מהו שנאמר, "וְיִזְרְחָה לְכֶם יְרָאֵי שְׁמֵי שְׁמֶשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ וּיְצַאֲתֶם וּפְשָׁתֶם כְּעִגְלֵי מִרְבָּק" (מלאכי ג' כ'), אלו בני אדם שהם יראים להוציא שם שמים לבטלה.

ואמר אביי, שמהכתוב "שְׁמֶשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא" למדנו, שחגרא דיומא [=אבק הנראה בחמה כשהיא נכנסת דרך חלון] מסי [=מרפא].

¹ ואם תאמר והיכי מצי עביד הכי, והתנן במסכת נעעים ... כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו, רבי יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים, ומוכח בירושלמי דהלכה כרבי יהודה. יש לומר דאפילו הכי, בהדי אחרני הוה מצי שרי, אי לאו משום יקרא דרביה ... [ר"ן].

² דגבי התרת נדרים לא כתוב בפרשה אלהים, דמשמע סמוכין, אלא ראשי מטות. והיינו דאמרינן בירושלמי, אמרו ליה רבנן לרב הונא, שרי נדרא ביחיד, אמר להו רב הונא ראש לראשי המטות, והא רב הונא לאו סמוך הוה, ואפילו הכי שרי נדרא ביחיד. והכי נמי מוכח בבכורות ... דאמרינן התם שלושה מתירין את הבכור במקום שאין חכם, ואמרינן חכם כגון מאן, אמר רב נחמן כגון אנא, והא רב נחמן לא הוה סמוך, אלמא כל שהוא רב מובהק שרי נדרא. [ר"ן].

³ דהא אמרינן בסוף פרק ארבע מיתות, בעובדא דרבי אליעזר הותר הנדר, אלמא נדוי נמי נדר מקרי. [ר"ן].

ולדעת רבי יהודה – טוב מזה ומזה, [מנודר ומשלם, ומנודר ואינו משלם], נודר ומשלם, כלומר בין שתי האפשרויות הללו, הנודר ומשלם טוב הוא.¹

- ומתחילה היה נראה, שלדעת רבי יהודה אין חילוק בין נדר לנדבה, וזה וזה ראויים הם לכשרים, ואם כן, משנתנו המחלקת בין נדר לנדבה, שלא כדעת רבי יהודה.

- אולם לפי התירוץ השני בגמרא [בדף י'], לדעת רבי יהודה דווקא נודב ומשלם טוב הוא, אבל הנדר לעולם אינו טוב, ומשנתנו המחלקת בין נדר לנדבה, כדעת רבי יהודה. ומה ששינוי בדבריו, "טוב מזה ומזה נודר ומשלם" יש להגיה ולשנות "טוב מזה ומזה נודב ומשלם".²

דפים ט'-י'

האופן שכשרים מתנדבים

נטבאר, שיש חילוק בין נדר לנדבה [בניירות ובקרבנות], שהנדבה ראויה היא, וכשרים מתנדבים, והנדר אינו ראוי, ולפיכך הנודר נקרא רשע לאותו דבר. ולהלן יתבאר בעזה"י מדוע הנדר אינו ראוי, ובאיזה אופן הנדבה ראויה גם לכשרים.

א. לענין קרבנות.

הנדר הוא, כשמתחייב להביא קרבן, שאומר, "הרי עלי להביא קרבן", ולכן אין ראוי לכשרים לנדור, כן כי יש לחוש שתצא מכך תקלה, שלא יקיימו דבריהם.

והנדבה היא, שמקדיש בהמה מסוימת לקרבן, שאומר "הרי זו לקרבן", ומאחר שהנדבה כבר מופרשת לקרבן, שוב אין לחוש בה לתקלה שלא יקיים דבריו כלל, אבל עדיין יש לחוש בה, שיבוא לידי תקלה, שמא יאחר מלהביא מה שהפריש, ונמצא עובר בבל תאחר.

והאופן שאין לחוש גם לזה הוא, כשיאמר על בהמה הסמוכה לעזרה, שתהא נדבה, שבאופן הזה אין שום חשש תקלה, וכמו שאמרו על הילל הזקן, שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו, אלא מביאה כשהיא חולין לפתח העזרה, ושם מקדישה, וסומך עליה, ושוחטה. וזהו האופן שכשרים מתנדבים.

וכן אמר רבי יהודה, אדם מביא כבשתו לעזרה, ומקדישה, וסומך עליה ושוחטה.

ב. לענין נזירות.

לה לאידך גיסא, ולומר דלאו רבי מאיר היא, ולא שני לן בין נדר לנדבה, ומתראא מתניתין שפיר, אלא אי אמרת רבי מאיר היא, היכי מיקרי נדר דקרבן נדבה, והרי כיון שאין הנדר ראוי לכשרים, אי אפשר שיקרא נדבה. [ר"ן].

¹ ואי תימא פשיטא, הכי קאמר, לא תהא סבור שבשעת נדרך אתה מוסיף זכות, ואחר כך אם שכחת או נאנסת לא הפסדת את שרכך, שאינו כן, שאין השכר בשעת הנדר, אלא בשעת התשלומים, כך נראית שיטה זאת בעיני. [ר"ן].

² ורבי יהודה דריש להו לקראי כרבי מאיר, דטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. מיהו בהא פליג עליה דרבי מאיר, דלרבי מאיר קרא דנקט נודר, הוא הדין לנדב, ולדידיה דוקא נודר, אבל נודב טוב מזה ומזה. [ר"ן].

ולכן כשאמר בדברים אלו "כנדרי רשעים", דבריו קיימים, שכן דברים אלו הם באמת נדרי רשעים.

וכן הדין אם אמר בניירות ובקרבן "כנדבות כשרים", שהרי הכשרים מתנדבים בדברים אלו, ונמצא שקיבל עליו נזירות נדבה או קרבן נדבה.³

אבל בשבועה, אפילו אמר "כנדבות כשרים", לא אמר כלום, שאין הכשרים נשבעים כלל.⁴

וכן אם אמר בכל הדברים הללו "כנדרי כשרים", לא אמר כלום, כי הכשרים אין דרכם לנדור דברים אלו, משום שאינם רשאים לעשות כן.

וכן הדין אם אמר "כנדבת רשעים עלי", לא אמר כלום, לפי שאין רשעים נודבים, שאם הם נודבים, אינם רשעים לאותו דבר.

הטוב בנדריים

נאמר, "את אֲשֶׁר תִּדְרֶה שְׁלֶם. טוב אֲשֶׁר לא תִּדְרֶה מִשְׁתַּדָּדוֹר וְלֹא תִשְׁלֶם" (קהלת ה' ג-ד), כלומר הנודר ואינו משלם הוא גרוע, וטוב ממנו הנודר ומשלם. ונחלקו חכמים, מי טוב אף יותר מנודר ומשלם.

לדעת רבי מאיר – טוב מזה ומזה, [מנודר ואינו משלם, ומנודר ומשלם], שאינו נודר כל עיקר, [שמא ידור ולא ישלם].

- ומתחילה היה נראה, שלדעת רבי מאיר אין חילוק בין נדר לנדבה, וזה וזה אין ראוי לעשות, ואם כן, משנתנו המחלקת בין נדר לנדבה, שלא כדעת רבי מאיר.

- אולם לפי התירוץ הראשון בגמרא, לדעת רבי מאיר דווקא נדר אין ראוי לידור כלל, אבל הנדבה ראויה היא, ומשנתנו המחלקת בין נדר לנדבה, כדעת רבי מאיר. ומה ששינוי, "כנדבותם" [של כשרים] נדר בניזיר ובקרבן, צריך להגיה, ולשנות, "כנדבותם נדב בניזיר ובקרבן", אבל נדר לא.⁵

¹ ואיכא למידק, הרי נדבה אינה אלא באומר הרי זו, ונדר בהרי עלי, וחילוק זה ליתיה אלא בנדריים דקרבנות, אבל בניירות מאי נדר ומאי נדבה שייכי ביה, הרי אינו אלא בענין אחד. נראה בעיני, דנדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי בנדבת הלב, ונדבה פירושו מה שהאדם נודר יותר בנדבת נפשו, ושמעשו יותר רצויים, ומשום הכי אמרינן דנדר הוא הרי עלי, לפי שאינו מתנדב לגמרי, כיון שלא הפרישו עשיו, ונדבה הוא באומר הרי זו, לפי שמתנדב נדרו יותר רצוי, וכיון שזה הוא פירושו של נדר ונדבה, אף בניזיר אף על פי שאין הנדר של נזירות אלא בענין אחד, מי שהכוונה שלו רצויה יותר קרוי נזירותו נדבה, ומי שאינה רצויה כל כך קרוי נדר, והרשעים כשנודרים בניזיר אין כונתם רצויה לגמרי, אבל הכשרים מתוך שכונתם שלמה ורצויה, ואין בניירותם שום נדנד עבירה, קרוי נזירותם נדבה, והיינו דאמרינן בגמרא גבי נדבה דנזירות, משכחת לה כשמעון הצדיק, וכמו שנפרש בס"ד. [ר"ן].

² ואף על גב דאמרינן לעיל, דלזרוזי נפשיהו נשבעים לדבר מצוה, ההיא שבועה לא מקרי נדבה, שהרי כבר הם מחוייבים לקיים את המצוה.

³ פירושו רבותי, דהך קושיא בדין הוא דהוה מצי לאקשוויי לה אגופא דמתניתין, דהא מתניתין משמע שאין הכשרים נודרין, מדקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום, ובתר הכי קתני נדר, אלא דמעיקרא דייק מתניתין גופא, דמפליג בין נדר לנדבה מני, ובתר דאוקי לה כרבי מאיר, דייקנין היכי קתני "נדר". ואינו נראה לי, אלא הכי קאמר, בשלמא אי לא מוקמינן לה כרבי מאיר, מצינן לפרושי נדר של כשרים, מתוך שהוא ברצון גמור, וכשר הדבר לעשות כן, נדבה מקרי, ואף על גב דאי אמרינן הכי לא שמעינן ליה לתנא דמפליג בין נדר לנדבה, ולעיל אמרינן בפשיטות מאן תנא דשני ליה בין נדר לנדבה, לעיל אמרינן הכי משום דקושטא דמילתא היא, אבל השי"ס גופיה דחי

דף י'

להיות נזיר כדי להביא קרבן חטאת

נתבאר לעיל, שלדעת רבי יהודה, חסידים הראשונים שהיו מתאווין להביא קרבן חטאת, מאחר שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם להתחייב בה חטאת, היו עומדים ומתנדבים נזירות למקום, כדי להתחייב קרבן חטאת למקום.

ורבי שמעון חולק עליו ואומר, לא נדרו בניזיר, אלא הרוצה להביא עולה, מתנדב ומביא, שלמים, מתנדב ומביא, תודה וארבעה מיני לחמה [מין אחד חמץ ושלושה מינים של מצה, חלות רקיקין רבוכין], מתנדב ומביא. אבל בניזירות לא התנדבו, כדי שלא יקראו חוטאים, שנאמר, "וְעֵשָׂה הַפְּתָן אֶת דְּחַטָּאת וְאֶת דְּלֶעֱלָה וְכַפֵּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ וְקָדַשׁ אֶת רֵאשׁוֹ בַיּוֹם הַהוּא" (במדבר ו' י"א).

הנזיר נקרא חוטא

אמר אביי, (א) שמעון הצדיק (ב) ורבי שמעון (ג) ורבי אלעזר הקפר, כולם שיטה אחת הן שנזיר הוא חוטא. ולא שאמרו ממש דבר אחד, שהרי לשמעון הצדיק, דוקא נזיר טמא הוא שנקרא חוטא, ולא משום שמצער עצמו, אלא משום שמתחרט, ואילו לרבי שמעון ולרבי אלעזר הקפר, אפילו נזיר טהור נקרא חוטא, אכן כולן שוין, שיש חטא בניזירות.

דברי שמעון הצדיק, [שלא היה אוכל מאשם נזיר טמא], ודברי רבי שמעון, [שאמר חסידים לא היו מתנדבים בניזיר], נתבארו לעיל.

ואלו הם דברי רבי אלעזר הקפר ברבי, שהיה דורש את הפסוק האמור בניזיר "וְכַפֵּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ" (במדבר ו' י"א) וכי באיזו נפש חטא זה? אלא שציער עצמו מן היין. ואף שפסוק זה נכתב בניזיר טמא, לא משום שנזיר טהור אינו חוטא, אלא משום שנזיר טמא שנה בחטאו, אבל גם זה שלא נטמא, חוטא הוא [לדעת רבי שמעון ורבי אלעזר הקפר], על שציער עצמו מהיין.²

היושב בתענית נקרא חוטא

נתבאר שלדברי רבי אלעזר הקפר נזיר נקרא חוטא משום שציער עצמו מהיין. והלא דברים קל וחומר, ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין, נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר, על אחת כמה וכמה, מכאן, כל היושב בתענית נקרא חוטא.

הכינויים

כבר נתבאר בתחילת המסכת, שנדרים, חרמים, שבועות, ונזירות, חלים גם בלשון כינויי. ובמשנתנו ביארו לשונות הנחשבים כינויים לדברים הללו.

לענין נזירות אין חילוק בדין בין נדר לנדבה, כי אופן אחד בלבד הוא לנזירות, שמקבל עליו להיות נזיר, אבל החילוק הוא בכוונתו, שאם כוונתו רצויה, נזירותו קרויה נדבה, ואין לחוש בו שיבוא לידי תקלה, והנזירים בכוונה זו כשרים הם.

ואמרו, שניזירות נדבה היא כנזירות של אותו נזיר שאכל שמעון הצדיק מאשם טומאתו, שמאחר שנזיר בכוונה שלמה לשם שמים, כפי שיתבאר בעזה"י, נזירותו היא נדבה, ואין לחוש בה לתקלה.

וכן מצינו נזירות נדבה לדעת רבי יהודה, כשהיא באה בכוונה רצויה, כמו כוונת חסידים הראשונים, שהיו מתאווים להביא קרבן חטאת, ולפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם שיחטאו ויתחייבו חטאת, היו עומדים ומתנדבים נזירות למקום, כדי להתחייב קרבן חטאת למקום.

אשם נזיר טמא שאכל ממנו שמעון הצדיק

אמר שמעון הצדיק, מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא, [שהתחיל למנות, ונטמא במת, שסותר מנינו, ומביא קרבן ומונה כתחלה], אלא אחד.

שפעם אחת בא אדם אחד, נזיר מן הדרום, וראיתיו, שהוא יפה עינים, וטוב רואי, וקוצותיו סדורות לו תלתלים.

אמרתי לו, בני, מה ראית להשחית את שערך זה הנאה. אמר לי, רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין, ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז [=מיהר] עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם [לילך אחרי מראה עיני]. אמרתי לו, רשע, למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה [=לשון שבועה] שאגלחך לשמים.

מיד עמדתי, ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו, בני, כמוך ירבו נזירי נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר, "יִדְבֵר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֵיֵשׁ אוֹ אֵשָׁה כִּי יִפְלֵא לְנֶדֶר נָדָר נְזִיר לְהִזְיֵר לְהִזְיֵר לְהִזְיֵר" (במדבר ו' ב') שנזירתו לשם שמים.

וביאר רבי יונה, שהסיבה לכך ששאר אשמות נזיר טמא לא אכל שמעון הצדיק, לא משום שאשם זה בא על חטא, שהרי שאר אשמות הבאים על חטא היה אוכל, אלא הסיבה לכך, כי רוב נזירים מקבלים על עצמם נזירות על ידי שמתחרטים על מעשיהם הרעים, ואין כוונתם אלא לנזירות כפי מה שקבלו על עצמם, אבל כשנטמאים, ומתרבים עליהם ימי הנזירות, הם מתחרטים על שנזיר, ונמצא, שכשמביאים קרבנם, הרי הוא כחולין בעזרה³. ודווקא כשנטמאים, אבל כשלא נטמאו, והיתה הנזירות כפי שקבלו על עצמם מתחילה, אינם מתחרטים.

² לאו דוקא, שכל זמן שלא התיירן חכם, נזירותו קיימת, וקרבתו חובה עליהן, אלא כעין חולין קאמר, שמתוך שאין כוונתו רצויה, אף קרבתו אינו רצוין. אבל בהך גברא שבא מן הדרום ליכא למיחש להכי, שכיון שהיתה כוונתו כל כך רצויה בתחלה, אנו סהדי שלא נתחרט. [ר"ן].

³ ויתורא ד"על הנפש" קא דריש, דאי מחטא טומאה בלחוד קאמר, הוה ליה למיכתב "מאשר חטא" ותו לא, "על הנפש" למה לי. [ר"ן].

א. כינויי נדרים. האומר "קונס" או "קונח" או "קונסי", הרי הוא כאומר "קרבו".

ב. כינויי חרמים. האומר "נכסים אלו עלי חרקי", או "נכסים אלו עלי חרד", או "נכסים אלו עלי חרף", הרי הוא כאומר "נכסים אלו עלי חרם", והם אסורים עליו.^א

ג. כינויי נזירות. האומר "הריני נזיק" או "הריני נזיח" או "הריני נזיח", הרי הוא כאומר "הריני נזיר", והרי הוא נזיר.

ד. כינויי שבועות. האומר "שבותא" או "שקוקא", הרי הוא כאומר "שבועה", ונאסר. [ובהמשך יתבאר ענין נוסף הנחשב כינויי שבועה].

ונחלקו חכמים, מה הם לשונות אלו הנקראים כינויים.

- **לדעת רבי יוחנן,** כל הכינויים הם מילים בלשון של אומות, שמשמעותם באותה לשון, כמשמעות המילה העיקרית בלשון הקודש, כלומר המילים "קונס" "קונח" "קונסי", משמעותם באותן לשונות, כמשמעות "קרבו" בלשון הקדש, וכן כל שאר כינויים. [וכתב הר"ן שכן ההלכה].

- **ולדעת ריש לקיש,** כל הכינויים הם מילים בלשון שבדו [=חידשו] להם חכמים להיות נודרים בו, שחכמים המציאו מילים חדשות, שהאומר אותן יחשב כאומר "קרבו".

והטעם לכך שלדברי ריש לקיש חידשו חכמים לשונות אלו לנדור בהם, כי לא רצו שיהיו רגילים לנדור בלשון קרבן, שכשיהיו רגילים לומר קרבן, יהיו רגילים לומר עמו לה², כלשון הכתוב, "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבהמה ומהן הצאן ומהן הבהמות אשר יקריבו את קרבנם" (ויקרא א' ב'), ושמא יטעו ויאמרו לה', בלא לומר קרבן, ונמצא מוציאים שם שמים לבטלה, אבל עכשיו שיהיו רגילים לומר קונח או קונס, לא יאמרו עמו לה', ולא יבואו לידי תקלה³. וכן מבואר מדברי רבי שמעון בסמוך שיש לחוש לתקלה כעין זו.

המקדיש יאמר קרבן לה' ולא לה' קרבן

רבי שמעון אומר, מנין שלא יאמר אדם, "לה' עולה" "לה' מנחה" "לה' תודה" "לה' שלמים" תלמוד לומר "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבהמה ומהן הצאן ומהן הבהמות אשר יקריבו את קרבנם" (ויקרא א' ב'), ולא "לה' קרבן", וקל וחומר הוא, ומה זה שלא נתכוון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן, אמרה תורה קרבן לה', לבטלה על אחת כמה וכמה.

המחדש דבר מלבו נקרא בדאי

נתבאר, שלדברי ריש לקיש, הכינויים הם לשון שבדו להם חכמים, כלומר

^א ובגליל אפילו בסתם אסור, דמשמע חרמי גבוה, לפי שאין מכירין בחרמי כהנים. וביהודה דוקא במפרש חרם של בדק הבית. וכדאיתא לקמן בפרק ואלו מותרין. [ר"ן].

^ב כגון "כבר זה עלי קרבן לה'".

^ג ובחרמים נמי, אף על גב דביהודה לא סגי ליה בחרם בלחוד, שסתם חרמים ביהודה אינם לבדק הבית, מיהו אם אמר חרם הוא, אמר לשם כדכתיב, אבל כי אמר חרד, כיון דלאו לישנא דקרא הוא, לא הוה אמר לשם, אלא לבדק הבית. [ר"ן].

חידושם מלבם, וכן מצינו, שהמחדש דבר מליבו נקרא בודה, ככתוב אצל ירבעם, "ויפעל על המזבח אשר עשה בבית אל בהמשה עשר יום בחדש השמיני בחדש אשר קדא מלבו" ויעש חג לבני ישראל ופעל על המזבח להקטיר" (מלכים א' י"ב ל"א).

דין כינויי כינויים

נתבאר, שהכינויים מועילים כעיקר הלשון, בנדרים וחרמים ונזירות ושבועות. ונחלקו חכמים, מה הדין כשנדר בכינויי כינויים, בית שמאי אומרים, שגם הנודר בכינויי כינויים נאסר, ובית הלל אומרים, שהנודר בכינויי כינויים מותר. [וכתב הר"ן שכן ההלכה].

ומתחילה נכתוב בעזה"י סברות מחלוקתם. ולאחר מכן נכתוב מה הם כינויי כינויים.

ושלושה אופנים נאמרו בגמרא לבאר את מחלוקת החכמים הללו.

א. נחלקו אם כינויים לשון אומות או לשון חכמים.

מתחילה רצו לומר, שלדעת בית שמאי, הכינויים הם לשון אומות [כדברי רבי יוחנן], וכשם שהנודר בכינויים נאסר, כך הנודר בכינויי כינויים נאסר, שגם הם לשון אומות. ולדעת בית הלל, הכינויים הם לשון שבדו להם חכמים לנדור בהם [כדברי ריש לקיש], ודווקא את הכינויים בדו להיות נודרים בהם, ולא את כינויי הכינויים.

ב. נחלקו אם כינויי הכינויים נחשבים לשון אומות.

שוב אמרו, שאפשר שלדברי הכל הכינויים הם לשון אומות [כדברי רבי יוחנן]. וכינויי הכינויים הם שיבוש עיקר לשונם של אומות, אבל הם מדברים בהם. ולדעת בית שמאי, מאחר שלמעשה האומות מדברים בלשונות אלו, הנודר בהם נאסר. ולדעת בית הלל, מאחר שאינו עיקר הלשון, אלא שיבוש לשונם, הנודר בהם אינו נאסר.

ג. נחלקו אם גזרו כינויי הכינויים משום כינויים.

שוב אמרו, שאפשר שלדברי הכל, מעיקר הדין אין לאסור את הנודר בכינויי כינויים, [שאינם לשון אומות, ולא לשון שבדו להם חכמים]. אלא שלדעת בית שמאי אף שמעיקר הדין אין לאסור בכינויי כינויים אמרו חכמים שאם יתירו את הנודר בכינויי כינויים יטעו להתיר גם את הנודר בכינויים ולפיכך גזרו שגם הנודר בכינויי כינויים יאסר [=גזרינן כינויי כינויים משום כינויים]. ולדעת בית הלל, לא גזרו על כך, והנודר בכינויי כינויים, מותר.

כינויי כינויים של נדרים

כינויי כינויים של נדרים הם "מקנמנא" או "מקנחנא" או "מקנסנא". [ענין זה שנה רב יוסף].

עיקר נדר	כינויים	כינויי כינויים
קרבן	קונס	מקנמנא
	קונח	מקנחנא
	קונסי	מקנסנא

¹ "מלבד" כתיב.

האצרות" (דה"א אי כ"ו כ"ד), ואינו כינויי כינויים לשבועה.
ואמר שמואל, שהאומר את אחד מהלשונות הבאים, לא אמר כלום, והם
"אשיבתא" "אשקיקא" "קרינשא".

נודר במוהי

לפי הפירוש הראשון של הר"ן, "מוהי" האמור במשנתנו הוא כינוי של משה
רבינו, וכך ביאר רבן שמעון בן גמליאל את דין משנתנו:

הנודר [=נשבע] **במשה**, כגון, "במשה" שלא אעשה כך וכך", **לא אמר כלום**,
שאין זו שבועה.

אבל הנודר [=נשבע] **בשבועה שנשבע משה**, כגון, "בשבועת משה שלא אעשה
כך וכך", הרי זה כינוי לשבועה, ויש כאן שבועה, שהרי תלה דבריו בשבועה
אחרת, היא שבועת משה, הנזכרת בכתוב, "ויואל משה לְשֶׁבֶת אֶת הָאִישׁ"
(שמות ב' כ"א), והרי זה כתולה נדר זה בנדר אחר, **שדבריו קיימים**.

ולפי הפירוש השני של הר"ן, "מוהי" האמור במשנתנו הוא כמו "מומתא"
כלומר שבועה בארמית, וכך ביאר רבן שמעון בן גמליאל את דין משנתנו:

האומר "במומי" או "במומתא", שהזכירם **בבי"ת**, **לא אמר כלום**, כי בבי"ת
אינם כינויים לשבועה.

אבל אמר בלא בי"ת "מומי" או "מומתא" הרי אלו כינויים לשבועה.¹

"לחולין שאוכל לך"

האומר לחבירו, "לחולין שאוכל לך", כשהלמ"ד בפתח "לחולין", **הרי זה
כאומר "לא חולין"**, כלומר **מה שאוכל משלך לא חולין** הוא.

ולדעת רבי מאיר, אין כאן נדר, כי מכלל לאו אי אתה שומע הן, ואם כן אינו
נחשב כאומר מה שאוכל משלך יהא קרבן.²

**ומשנתנו בה מבואר, שהאומר "לחולין שאוכל לך" אסור, היא כדעת רבי
יהודה**,³ **האומר, מכלל לאו אתה שומע הן, ואם כן, מאחר שהאומר "לחולין"
הרי זה כאומר "לא חולין"**, מכלל לאו אתה שומע הן, **והרי הוא כאומר "קרבן**

¹ יל"ע אם כן הוא כשאומר גם "בחי משה". אמנם אפשר שאין ללמוד מכאן שהנשבע בחיי אדם
פלוני אין זו שבועה, כי אפשר שרק הנשבע בחיי משה שכבר מת, אין כאן שבועה, אבל הנשבע בחיי
אדם חי, יש כאן שבועה. ויל"ע בדבר.

² ומשום הכי תנן, "נדר במוהי" דאילו אמר "שבועה שקוקה במוהי", היה משמע דאמר "במוהי"
בלחוד, ומשום הכי תנן "נדר", לאשמועינן דבעינן שיזכיר נדרו של משה דהיינו שבועה. [ר"ן].

³ וכי תנן "במומי", לא שיאמר כן עם בי"ת, אלא בלא בי"ת. ולהך גירסא, הא דלא תנן "שבועה
שקוקה מומי", ותנן "נדר במומי", משום דשבועה שקוקה נזירים משבועה, מה שאין כן במומי,
ולפי שהן כינויים חלוקים, הפסיק ביניהן ב"נדר". [ר"ן].

⁴ ואף על גב דאמרין בשבועת העדות, דכי לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו הן, בממונא, באיסורא
אית ליה, הא אסיקנא התם דבסוטה ועדות לית ליה, משום דהוה אסורא דאית ביה ממונא,
ונדרים נמי ממונא אית בהו, דהיינו חפצא דמתסר עליה. [ר"ן].

⁵ ואף על גב דרבי חנינא פליג עליה דרבי מאיר בתנאי כפול בפרק האומר, אפילו הכי בעי לאוקמא
למתניתין כרבי יהודה, משום דאירי בה, ואף על גב דאצטריך לדחוקי ולמימר תרי תנאי אליבא
דרבי יהודה, ולא בעי לאוקמא כרבי חנינא, שלא נוכר בה כלל. [ר"ן].

- ורבינא שאל את רב אשי, מהו לשון "קיןמא", האם הוא לשון "קונם", או
לשון "וְאֵתָהּ קוּחַ לֶךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מִן דְּרוּר מֵאֹת וְקִנְיָן בְּשָׂם מִחֲצִיתוֹ מְשָׁמִים וּמֵאֵתִים
וְקִנְיָה בְּשָׂם מְשָׁמִים וּמֵאֵתִים" (שמות ל' כ"ג).

- ורב אחא בריה דרב חייה שאל את רב אשי מהו לשון "קיןמא" האם הוא לשון
"קונם" או לשון "קיןמא של תרנגולים".

ועלו ספיקותיהם בתיבעל.⁴

כינויי כינויים של חרמים

כינויי כינויים של חרמים הם, "חרקים", או "חרכים", או "חרפים". [ענין זה
שנה מפשאה].

עיקר חרם	כינויים	כינויי כינויים
חרם	חרק	חרקים
	חרך	חרכים
	חרף	חרפים

כינויי כינויים של נזירות

כינויי כינויים של נזירות הם, "מחזקנא"⁵ או "מנזחנא" או "מפיחנא".⁶ [ענין
זה שנה רב יוסף].

- ונסתפקו בגמרא, אם גם הדברים הבאים נחשבים כינויי כינויים של נזירות,
"מפיחנא", "מיתחזנא",⁷ "מיתעזנא".⁸

עיקר נזירות	כינויים	כינויי כינויים	ספק
נזיר	נזיק	מנזקנא	מינזקנא
	נזיח	מנזחנא	מינזחנא
	פזיח	מפזחנא	מיפזחנא

כינויי כינויים של שבועות

כינויי כינויים של שבועות, הם "שבובאל" "שבתיאל" "שקוקאל".

עיקר שבועה	כינויים	כינויי כינויים
שבועה	שבואל	שבובאל
		שבתיאל
	שקוקא	שקוקאל

אבל "שבואל", הוא שם אדם, כמו שמצינו "וְשָׁבְאֵל בֶּן גִּרְשֹׁם בֶּן מֹשֶׁה נָגִיד עַל

⁴ כמו תיקו. ולשון נדרים משונה. [תוס' בדף ז']. ויל"ע אם נסתפקו בלשונות אלו אם הם כינויים,
או שנתפכו בהם אם הם כינויי כינויים. שכן מתוך כך שהובאו ספיקות אלו בסוגיית כינויי
כינויים, משמע שהספק הוא אם הם כינויי כינויים. אלא שאם כן הוא, מתוך כך שהסתפקו בהם
אם הם כינויי כינויים, היה לנו ללמוד מכאן שכינויי כינויים אסורים, ולעיל נתבאר שקיימא לן
שהם מותרים. ויל"ע בדבר.

⁵ צ"ל "מנזקנא". [רש"ש].

⁶ צ"ל "מפזחנא". [רש"ש].

⁷ צ"ל "מינזחנא". [רש"ש].

⁸ צ"ל "מינזקנא". [רש"ש].

יהא מה שאוכל לך, וזהו נדר גמור, שאוסר עצמו על ידי שמתפיס הדבר בקרבן.

ומחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה בענין מכלל לאו אתה שומע הן, מבוארת להלן בתחילת דף י"א, בענין תנאי שאינו כפול.

"לְכַשֵּׁר שְׂאוּכַל לְךָ" או "לְדַכֵּי שְׂאוּכַל לְךָ"

האומר "לְכַשֵּׁר", הרי הוא כאומר "לא כשר" אלא אסור, וכן האומר "לְדַכֵּי", הרי הוא כאומר "לא דכיי" [=לא טהור] אלא אסור, [ומצינו לשון טהור לענין איסור והיתר, כמו במסכת עדויות, "העיד יוסף בן יועזר על איל קמצא שהוא דכ", וכן מצינו גם בכתוב, "כל צפור טהורה" כלומר מותרת].

ולדעת משנתנו, כשאמר אחד מהלשונוות הללו, וסיים, "שאוכל לך", הרי הוא כאומר, מה שאוכל לך יהיה אסור, ויש כאן נדר^א.

וכן הדין בכל שאר אופנים שמזכיר שם משמעותו להיתר, צריך שיזכיר בתחלתו למי"ד בפתח, ונאסר, שמכלל לאו אתה שומע הן.

"טהור שאוכל לך"

לפי גרסת המשנה לפנינו, האומר "טהור שאוכל לך", נדר הוא, להיאסר לאכול משל חבירו.

והקשה על כך הר"ן, מה בין "דַכֵּי", שאין משמעותו איסור אלא בתוספת למי"ד "לְדַכֵּי", לבין "טהור", שמשמעותו איסור גם בלא תוספת למי"ד, הלא דכי וטהור ענין אחד הוא, שכן "דכיי" הוא תרגומו של "טהור".

ובאמת ברמב"ם ז"ל מבואר, שהאופן שהוא נאסר על ידי אמירת "טהור שאוכל לך" הוא, כשמוסיף למי"ד בפתח ואומר "לְטָהוּר שְׂאוּכַל לְךָ".

ולפיכך כתב הר"ן, שכן הדין, כשאומר "טהור שאוכל לך", לא נאסר, ורק כשאומר "לְטָהוּר שְׂאוּכַל לְךָ", נאסר. ואם הגרסא האמיתית במשנתנו היא "לְטָהוּר", הרי טוב. ואם באמת הגרסא היא "טהור שאוכל לך", על כרחנו נאמר, שאף שלא הזכיר התנא למי"ד, כוונתו שיש לומר למי"ד, וסמך על מה שכבר הזכיר הלמי"ד בחולין וכשר ודכ^ב.

"טמא" או "נותר" או "פיגול" "שאוכל לך"

כל שמזכיר שם שהוא מורה איסור, ושייך בקדשים, כגון "טמא", "נותר", "פיגול", הרי הוא כמתפיס הדבר בקדשים^ג. ואפילו אינו מוסיף בהם כ"ף

^א וכי טימא, אלא אסור משום איסור קאמר, ולא משום נדר, והוה ליה כמתפיס דבדר האסור, ולא מיתסר. אפילו הכי, כיון דאיכא למימר הכי, ואיכא למימר הכי, אזלינן לחומרא, דקיימא לן סתם נדרים להחמיר. [ר"ן]. ולא ידעתי למה הוצרך לכך הלא נתבאר בדבריו בתחילת המסכת שהאומר "דבר זה אסור עלי" עיקר נדר הוא ולא הוצרך לומר שהוא משום סתם נדרים להחמיר.

^ב דמילתא פשיטא היא, דדכי וטהור שוו להדדי, חד ענינא הוא. [ר"ן].

^ג בדף י"ב יתבאר בעזה"י, שאפשר שהמתפיס בנותר אינו נאסר, אלא כשמתפיס בנותר של עולה.

הדמיון, לומר "כטמא" או "כפיגול", אלא "טמא שאוכל לך", "נותר שאוכל לך", "פגול שאוכל לך", הרי זה נדר ואסור^ד.

וכל זה כשאומרם בלא למי"ד פתוחה בתחילתם, אבל אומר בלמי"ד פתוחה "לטמא" "לנותר", אפשר שמתכוון להיתר, לומר "לא טמא" "לא נותר".

דבר הנדרו שאין שמו מורה איסור

לדעת משנתנו (היא דעת רבי יהודה), דברים נדורים שאין שמם על שם איסורם, ואין שמם מורה איסור, אם בא להתפיס בס נדר, צריך שיאמר אותם בכ"ף הדמיון, כי בלא כ"ף אין כאן משמעות לאיסור^ה.

ולפיכך, הבא להתפיס נדר בשה של קרבן, יאמר בכ"ף "כאימרא" [=פְּשָׁה], שאז משמעות דבריו להתפיס. ואף שלא פירש כאיזה שה, סתם נדרים להחמיר, ואנו מפרשים דבריו כשה של קרבן. אי"נ משמעות דבריו היא כשה הידוע הוא שה של קרבן.

וכן הבא להתפיס בבהמות שבדירים, שהוקדשו לקרבן, יאמר בכ"ף "כדירים".

וכן הבא להתפיס בשני גזירי עצים שהיו עורכים על גבי המזבח, ככתוב, "ובַעַר עֲלֵיהֶן הַפְּהֵן עֲצִים" (ספר ויקרא ו' ה'), יאמר בכ"ף "כעצים".

וכן הבא להתפיס בשלהבות של אש שעל המזבח, יאמר בכ"ף "כאשים".

וכן הבא להתפיס במזבח, יאמר בכ"ף "כמזבח".

וכן הבא להתפיס בהיכל, יאמר בכ"ף "כהיכל".

וכן הבא להתפיס בקרבנות שבירושלים, יאמר בכ"ף "כירושלים". אבל אמר "ירושלים" לא אמר כלום. [ובהמשך יתבאר בעזה"י, שיש מי שאומר, שבמילה זו, גם כשמוסיף בה כ"ף, אין כאן נדר].

וכן נדר באחד מכל משמשי המזבח, אף על פי שלא הזכיר "קרבן" הרי זה נדר

^ד ואף על גב דמצינן למימר דכי אמר טמא, אתרומה קמכוין, דשייד בה נמי טומאה וטהרה, דתרומה נמי הויא לה דבר האסור, וכי מתפיס בה לא אתסר, כדאמרינן בגמרא, אפילו הכי, כיון דאיכא למימר נמי לקדשים קמכוין, הוה ליה כסתם נדרים להחמיר. [ר"ן].

^ה אפילו לרבי יהודה, דהא בגמרא מוקמי למתניתין כרבי יהודה כולה, ואפילו הכי בהני אסור בלא כ"ף, שכיון ששמו מורה אסור, בלא כ"ף נמי מתסר לכולי עלמא. ואם תקשה עלי, והתנן באידך מתניתין, האומר קרבן עולה מנחה וכו', ואפילו הכי תנן בה רבי יהודה מתיר, וטעמא דכולהו דלא אמרינהו בכ"ף, ואמאי, והא הני שמן מורה איסור, ומאי שנא מפגול ונותר. לאו קושיא היא, שאלו, אף על פי ששמן מורה איסור, מכל מקום אין שמן על שם איסורו, שהאומר בהמה זו עולה או חטאת, אינו מתכוין בשם זה לאיסורא, אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת או תודה או שלמים, מה שאין כן בפגול ונותר, ששמן עליהם משום אסור בלבד, ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עלי כבר זה, דבריו מוכיחין שלאסור הוא מתכוין, וכפגול ונותר קאמר, ומשום הכי מתסר בלא כ"ף אפילו לרבי יהודה. [] אי נמי טעמיה דרבי יהודה דבעי כ"ף, משום דבלא כ"ף סבירא ליה דחי אימרא קאמר, וכן בשארא, ומשום הכי בטמא פגול ונותר דלא שייך חי טמא, לא בעיא כ"ף, והכי מוכח האי פרושא בגמרא, דתניא, מודים חכמים לרבי יהודה באומר הא קרבן, וכי כלומר אף על גב דפליגי עליה באומר קרבן גרידא, דלא חי קרבן קאמר, באומר הא קרבן מודו ליה, כך נראה בעיני פירוש משנתנו, וראיתי לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה, ולא העלו דבר מחזור לפי דעתו. [ר"ן].

^ו דהני כולהו, אין שמן מורה על שם אסור, ומשום הכי אמר רבי יהודה דבעי דלמרינהו בכ"ף, דאי לא, לא משמע דאמר אסור, מה שאין כן בפגול ונותר, דכיון ששמן על שם אסור, הרי הוא כאומר כפגול כנותר. [ר"ן].

בקרבן.

ידי מכלל הן אתה שומע לאו, שמשמעות דבריו היא, שמה שלא יאכל משלו הוא חולין, אבל מה שיאכל משלו אינו חולין אלא קרבן.

ולפיכך, לדעת רבי יהודה, האומר מכלל הן אתה שומע לאו, יש כאן נדר, ונאסר בשל חבירו.

ולדעת רבי מאיר, האומר, מכלל הן אי אתה שומע לאו, אין כאן נדר, ואינו נאסר. והברייתא בה מבואר שאינו נאסר, היא כדעת רבי מאיר.

דף י"א

מכלל זה לשמוע את היפוכו

לדעת רבי מאיר, כל תנאי שאינו כפול, [אם תעשה יהיה כך, ואם לא תעשה יהיה כך], אינו כלום, שכן כל דיני התנאים למדים מתנאי בני גד ובני ראובן, ותנאי שלהם היה כפול, כמבואר בכתוב, "ויאמר משה אלהים אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה לפני ה' ונקבשה הארץ לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחזה. ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתקכם בארץ קנעו" (במדבר ל"ב כ"ט), ומכאן למדנו שמכלל לאו אי אתה שומע הן, ומכלל הן אי אתה שומע לאו, וצריך לפרש את הלאו ואת ההן בפני עצמם.

ולדעת רבי יהודה, אין צריך לכפול את התנאי, ודי לפרש צד אחד בלבד [אם תעשה, או אם לא תעשה], וממנו נדע את הצד השני, כי מכלל לאו אתה שומע הן, ומכלל הן אתה שומע לאו.

וכתב הר"ן, שלענין הלכה נקטינן כרבי יהודה, דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן, וכסתם מתניתין דהכא^א. וכן דעת הרב אלפס ז"ל, וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו.

האומר "כירושלים"

כבר נתבאר, שלדברי התנא של משנתנו, דעת רבי יהודה, שהאומר "כירושלים", כוונתו לדברים הקרבים בירושלים, ויש כאן נדר.

והתנא של הברייתא חולק על משנתנו בזה, ואומר שלדעת רבי יהודה, גם האומר "כירושלים" אין כאן נדר, שאין דעתו על קרבתו שבירושלים, אלא על עצים ואבנים שבירושלים, ואין זה דבר הנדור להתפיס בו נדר.

והמשנה והברייתא הם תרי תנאי אליבא דרבי יהודה.

"חולין" או "החולין" או "כחולין" "שאוכל לך"

האומר אחד מהלשונות הללו, "חולין שאוכל לך", או "החולין שאוכל לך", או "כחולין שאוכל לך", דין פשוט הוא שאין כאן נדר, כי אין כאן משמעות איסור כלל, לא באופן ישיר, ולא על ידי מכלל הן אתה שומע לאו.

"חולין" או "החולין" או "כחולין" "שלא אוכל לך"

האומר אחד מהלשונות הללו, "חולין שלא אוכל לך", או "החולין שלא אוכל לך", או "כחולין שלא אוכל לך", אין כאן משמעות איסור באופן ישיר אלא על

"לקרבן לא אוכל לך"

לדעת רבי יהודה, האומר לחבירו, "לקרבן לא אוכל לך" הרי הוא כאומר, "לא קרבן יהא מה שלא אוכל משלך", ומכלל לאו אתה שומע הן, כלומר, מה שלא יאכל משלו לא יהא קרבן, אבל מה שיאכל משלו יהא קרבן, ואם כן הוא נאסר לאכול משל חבירו כקרבן, ויש כאן נדר.

ומבואר במשנה בדף י"ג שבלשון זה "לקרבן לא אוכל לך" מודה רבי מאיר שהוא נאסר בשל חבירו.

ואמנם אין טעמו של רבי מאיר משום מכלל לאו אתה שומע הן, כפי שנתבאר לעיל, אלא מטעם אחר מודה רבי מאיר שלשון זו משמעותה איסור.

וביאר זאת רבי אבא, ואמר, שלדעת רבי מאיר, האומר "לקרבן לא אוכל לך", הרי הוא כאומר "לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך", שהמילה "לקרבן" ניתן לפרשה בשני אופנים (א) כמו "לא קרבן". (ב) כמו "לקרבן", ובכל מקום יש לפרשה באופן שיחול הנדר.

ולהלן יתבאר בעזה"י, שלפי התירוץ הראשון בגמרא, התנא של הברייתא חולק על רבי מאיר בזה, ואומר שגם האומר "לקרבן לא אוכל לך" מותר.

"לחולין שאוכל לך"

האומר לחבירו "לחולין שאוכל לך", אין כאן משמעות איסור באופן ישיר אלא על ידי מכלל הן אתה שומע לאו, שמשמעות דבריו היא, שמה שיאכל משלו אינו אלא קרבן, ולפיכך לדעת רבי יהודה הוא נאסר בשל חבירו.

אמנם הברייתא, מה מבואר שהאומר כן אסור, היא כדעת רבי מאיר, ואין להבין מדוע לדעת רבי מאיר יאסר באמירה זו, הרי לדעתו, מכלל הן אי אתה שומע לאו².

ומהטעם הזה יש מי שאומר להגיה הברייתא ולומר, שאין לגרוס בה דין זה.

ואחרים אמרו לקיים הגרסא בשם הראב"ד ז"ל, ואין לגרוס "לחולין שאוכל לך", אלא "לחולין שאוכל לך" בלא וי"ו, והכוונה לחלות תודה, כלומר לחלות תודה יהא מה שאוכל לך, והרי זה מתפיס נדרו בדבר הנדור.

² וכי תימא לא צריכין בהא למכלל לאו, דכיון דאמר לא חולין על כרחיך קרבן הוי. ליתא, דהא משום הכי אוקימנא לעיל מתניתין דלא כרבי מאיר, אלמא אפילו בכי הא צריכין למכלל לאו אתה שומע הן.

^א אף על גב דאמרינן במי שאחזו, דאתקין שמואל בניטא דשכיב מרע אם מתי ואם לא מתי בתנאי כפול, לאו משום דסבירא ליה כרבי מאיר, אלא דחש ליה לרווחא דמילתא, גזירה משום ביי"ד טועין, דסבירא להו כרבי מאיר, ואי לא כפליה לתנאיה, אתי למשרייה לעלמא. [ר"ן].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 33ח
מסכת נדרים ב' – י"ג

הרי עלי כבשר שלמים לאחר זריקת דמים

היה לפניו ככר של היתר, ואמר, "ככר זה עלי כבשר שלמים לאחר זריקת דמים", אין כאן נדר, שלא התפיס נדרו בדבר הנדור אלא בדבר של היתר, שהרי אמר בפירוש, "כבשר שלמים לאחר זריקת דמים", ובשר שלמים לאחר זריקת דמים הוא דבר היתר, שנאמר, "וְיָדָם זָבְחָיִךְ וְשִׁפְךָ עַל מִזְבֵּחַ ה' אֶלְקֶיךָ וְהִבְשֵׁר תֹאכְלֶךָ" (דברים י"ב כ"ז).

ואין להקשות, הלא בשר שלמים, גם אחר זריקת דמים יש בו קדושה, שהוא אסור לטמאים, וחזה ושוק שלו אסורים לזרים, ואם כן למה לא יחשב דבר הנדור. והסיבה שאין להקשות כן, כי אין נחשב דבר הנדור אלא כשהוא אסור כפי נדרו, ושלמים, איסור שיש בהם על פי נדרו הוא איסור לכל, שהרי הקדישם ואסרם לכל, וכל שפקע מהם איסור שהטיל עליהם, אף שעדיין יש עליהם איסור אחר, אותו איסור אינו דבר הנדור, אלא איסור שהטילה תורה, והמתפיס בו אינו מתפיס בדבר הנדור.²

בעיקרו קא מתפיס או בהיתרא קא מתפיס

נתבאר, שבשר שלמים אחר זריקת דמים אינו נחשב דבר הנדור, וכשאמר בפירוש, "ככר זה עלי כבשר שלמים אחר זריקת דמים", אין כאן נדר.

ונסתפק רמי בר חמא מה הדין, כשלא אמר בפירוש "כבשר שלמים אחר זריקת דמים", אלא שהיו מונחים לפניו, ככר של היתר, ובשר שלמים אחר זריקת דמים, ואמר על הככר "זה כזה", כלומר כמו הבשר, האם כשאומר כן דעתו להתפיס הככר במה שהיה הבשר מתחילתו, כלומר בקדושת שלמים, שהיא דבר הנדור, או שכוונתו להתפיס הככר בבשר כמו שהוא עכשיו, שאינו דבר הנדור.

ולהלן יתבאר בעזה"י, היאך ניסו לפשוט ספק זה בגמרא, ולא נפשט. וכתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו, דנהי דבעינן הכא לא איפשיטא, אי בעקרו קמתפיס או בהיתרא קמתפיס, נקטינן דבהיתרא קא מתפיס.¹

דף י"ב

"ככר זה עלי נותר"

נתבאר במשנתנו, שהמתפיס נדרו בנותר, כגון, "ככר זה עלי נותר", הרי זה

¹ והיינו טעמא נמי דמתפיס בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים, ומתפיס בבכור לאחר זריקת דמים, לא מתסר, כדמוכח סוגיין בסמוך, אף על גב דאסירי לזרים, משום דכיון דשרי לכהנים, אסוריה לאו מחמת נדריה הוא, שאילו כן היה אסור לכל, אלא אסורא הוא דרמי רחמנא עליה, וכי מתפיס ביה בדבר אסור קמתפיס. והיינו טעמא נמי דמתפיס בחלת אהרן ובתרומתו מותר, דאסורא לאו משום נדריה הוא, אלא משום גזרת הכותב הוא. כך נראה בעיני. [ר"ן].

² מדמסקינן בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני, דבסיפא מתפיס ולא בקמא, בין לקולא בין לחומרא, דהא משום דאמרין דבסיפא מתפיס קתני התם הותר האמצעי הימנו ולמעלה אסור הימנו ולמטה מותר, ואי כולהו בקמא מתפיס, אין ההיתר נמשך אלא לו לבדו כדמוכח התם, אלמא בסיפא קמתפיס, דהיינו בהיתרא, והיינו דהתם גבי מתניתין דאיזוהו איסר האמור בתורה דמיייתי לה בהאי לישנא דהיינו שנדר מאותו היום ואילך, דמשמע הא לאו הכי בהיתרא מתפיס. [ע"כ כתב הר"ן בשם הרמב"ן].

"לחולין לא אוכל לך"

נתבאר, שרבי מאיר מודה, שהאומר "לְקַרְבֵּן לֹא אוכל לך" נאסר, כי הוא נחשב כאומר "לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך".

ולפי זה היה נראה, שכמו כן מודה רבי מאיר שהאומר "לחולין לא אוכל לך" יאסר, שהוא יחשב כאומר, "לא חולין יהא, לפיכך לא אוכל לך".¹ אולם בברייתא מבואר, שהאומר, "לחולין לא אוכל לך" מותר, והברייתא היא כדעת רבי מאיר.

- ותיצו, שדעת התנא של הברייתא כדעת רבי מאיר רק לענין זה, שמכלל לאו אין אתה שומע הן, אבל חולק הוא על רבי מאיר במה שאומר, שהאומר "לְקַרְבֵּן לֹא אוכל לך" נחשב כאומר "לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך", ודעתו שאין להוסיף על דבריו כלום, וכשאומר "לְקַרְבֵּן לֹא אוכל לך" כוונתו שמה שלא יאכל משלו יהא קרבן ואינו נאסר, וכמו כן כשאומר "לחולין לא אוכל לך" כוונתו כמו שאמר, שחולין יהא מה שלא יאכל, ואין לך לאסור אלא על ידי מכלל לאו אתה שומע הן, כלומר מה שלא יאכל יהא חולין, אבל מה שיאכל אסור, ומאחר שלדעתו אין לאסור על ידי מכלל לאו אתה שומע הן, אין כאן נדר לאיסור.

- ורב אשי תירץ, שדעת התנא של הברייתא ממש כדעת רבי מאיר, ולכן אם אמר "לחולין לא אוכל לך" נחשב הוא כאומר "לא חולין יהא לפיכך לא אוכל לך" ונאסר, אלא שכל זה כשאמר "לחולין" בפתח, שניתן לפרשו כמו "לא חולין", אבל כשאמר "לחולין לא אוכל לך" כשהלמ"ד בשו"א, אין לפרש דבריו כן, "לחולין יהא לפיכך לא אוכל לך", שאין טעם לדבר זה, שמשום שהוא חולין לא יאכל ממנו, ועל כרחך, אם אנו באים לאסור על פי דיבורו, יש לנו לפרש דבריו כך, "לחולין יהא מה שלא אוכל משלך", ולומר, מה שלא יאכל יהא חולין, אבל מה שיאכל אינו חולין, אלא שבאופן זה דעת רבי מאיר שאינו נאסר, כי מכלל לאו אין אתה שומע הן.²

¹ דאית לן לפרושי למ"ד דלחולין הכא דלא חולין קאמר, כי היכי דליחול נדריה. וכי תימא, אפילו הכי היכי מצי חייל, והא צריכינן בהני לומר מכלל לאו אתה שומע הן, דמשום הכי אוקימנא לעיל בסמוך מתניתין דלא כרבי מאיר. לאו קושיא הוא, דהני מיילי במתניתין, דמסיים בה שאוכל לך, אבל האי דמסיים לא אוכל לך, אסור משמע, ואפילו לרבי מאיר. הכי פירושא דשמעתא למאן דגריס לחולין בוי"ו. [ולמאן דגריס ליה בלא וי"ו, אתי שפיר טפי, דהכי פריד, דכי היכי דאמרין "לקרבן יהא", הכי נמי נימא "לחולין יהא", דהיינו חלות תודה, והכי גרסינן הכא נמי נימא לחלין יהא לפיכך. [ר"ן].

² ה"פ למאן דגריס לחולין בוי"ו. ולמאן דגריס בלא וי"ו, רב אשי הכי מתרץ, דכי אמר לחולין בשב"א, מתסר, דהכי קאמר "לחולין יהא, לפיכך לא אוכל לך", דומיא ד"לקרבן לא אוכל לך", דאסר רבי מאיר, דההיא נמי בלמ"ד שבאית דווקא היא, אבל כי קאמר בלמ"ד פתוחה "לא חולין" קאמר, שכך משמעות לשונו, ואי אפשר לפרשו בענין אחר, הילכך שריא, דמאי מצית למימר, "לא יהא חלות תודה מה שלא אוכל" הא מה שאוכל יהא חלות תודה, הא לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. ואי קשיא לך אי לחלין בלמ"ד פתוחה תני ברייתא, ומשמע לך דלא [חלין] קאמר, היכי קתני במציעתא לחלין שאוכל לך אסור, אדרבה הוה ליה למיתני מותר, דלא חלין קאמר, נראה בעיני דמציעתא בלמ"ד ושב"א, וסיפא בלמ"ד ופתח, וכל חדא רבותא קא משמע לך, מציעתא קא משמע לך דכל היכא דאמר למ"ד בשב"א, אף על גב דמסיים בה לישנא דהיתרא, דהיינו שאוכל לך, אסור, וסיפא רבותא קא משמע לך דכל היכא דאמר לחלין בפתח, אף על גב דמסיים בלישנא דאסורא. [ר"ן].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 333
מסכת נדרים ב' – י"ג

מתפיס בדבר הנדור, והככר נאסר.

והנה אין בשר הקרבן נעשה נותר, אלא אחר זריקת דמים, וברוב הקרבנות, בזריקת הדם כבר הותר הבשר מאיסורו הראשון, ושוב אינו נחשב דבר הנדור.

ומתוך כך שהמתפיס נדרו בנותר נחשב כמתפיס בדבר הנדור, אמר רבא להוכיח, שהמתפיס בדבר שמתחילתו היה נדור, חל נדרו, כי דעתו להתפיס בעיקרו, אף אם עתה כבר פקע ממנו איסור נדרו.^א

ורב הונא בריה דרב נתן דחה ראייה זו, ואמר, שאפשר שבאמת המתפיס בנותר של רוב קרבנות, לא חל נדרו, כי כבר פקע מהנותר איסור נדרו, ודעת המתפיס על מה שהא עכשיו, ולא על מה שהיה מעיקרו.

ומשנתנו, בה מבואר, שהמתפיס בנותר חל נדרו, אינה מדברת אלא במתפיס בנותר של עולה, שבשר העולה גם אחר זריקת דמים בקדושתו הראשונה, שכולו לגבוה, ולא פקע ממנו איסור נדרו.

ואמנם התנא של משנתנו היה יכול לשנות דין זה גם במתפיס בבשר עולה שלא נעשה נותר, אלא שרצה לשנות חידוש גדול יותר, שבשר עולה, מאחר שלא פקע ממנו איסורו הראשון, נחשב דבר הנדור, לא רק כשעומד להקרבה, אלא אף כשנעשה נותר, ונוסף בו איסור נותר שאינו דבר הנדור, מכל מקום, מאחר שלא פקע ממנו איסור נדר שבו, המתפיס בו מתפיס בדבר הנדור.^ב

איזהו איסור האמור בתורה

מי שאסר עליו בשר ויין ביום שמת בו אביו,^א או ביום שמת בו רבו, או ביום שנהרג בו גדליה בן אחיקם, או ביום שראה ירושלים בחורבנה. ולאחר זמן אמר על יום אחר, "הריני נאסר בבשר ויין ביום זה", "כיום שמת בו אביו", או "כיום שמת בו רבי", או "כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם", או "כיום שראיתי ירושלים בחורבנה", דין פשוט הוא שנאסר, שהרי תלה נדרו של עכשיו בנדר אחר, והרי זה כמתפיס בדבר הנדור.

ומתוך הברייתא משמע, שכן הדין גם כשלא הזכיר בפירוש "יום שמת בו אביו" או "יום שמת בו רבי", אלא אמר את התאריך של פטירתם, כגון שמתו באחד בשבת ראשון של ניסן, ואמר, "הריני נאסר בבשר ויין כאחד בשבת^א ראשון של ניסן^ב".

^א לפי גרסתנו הוכחת רבא היא ממה ששינוי "נותר ופיגול". אולם יש שאינם גורסים פגול, שהרי מכיון שנתפגל, אין זריקתו מתירתו, אלא מנותר קפריץ, דאיסור נדריה פקע ליה בזריקת דם, ואפילו הכי תנן דאסור, אלמא בעיקרו קמתפיס. [ר"ן].

^ב ולפי מה שפירשתי במשנתנו, דבנותר ופגול לא בעי רבי יהודה כ"ף הדמיון, בדין הוא דלישני ליה דלהכי תנא נותר ופגול ולא תנא בבשר עולה, לאשמעינן דבהני אפילו בלא כ"ף הדמיון מתסר, אלא דעדיפא מיניה שני ליה. [ר"ן].

^ג לשון הברייתא, "הריני שלא אוכל בשר ולא אשתה יין", והוא נוסח של שבועה. אולם הר"ן ביאר, שמדובר בנדר, ולא דק התנא בלשונו, ובאמת מדובר כשאומר נוסח של נדר. אי"נ נדר בלשון שבועה הוא, ומועיל מדין יד. [ע"י ר"ן דף ב' ע"ב ד"ה אידיד].

^ד כן מבואר בדברי הר"ן. וכתבו התוס' ולא דווקא נקט באחד בשבת שאין הדבר תלוי כי אם בכך וכך לחודש כמו שהיה יום שמת אביו אפילו לא יהיה אותו יום חד בשבת.

^ה ומלשון הר"ן משמע, שחל נדרו רק אם גם עתה הוא יום אחד בשבת ראשון של ניסן. ויל"ע בדבר.

ומתחילה היה נראה, שכן הדין גם כשעברו מספר שנים מאז שנפטר אביו או רבו, ורק בשנה הראשונה שמתו נאסר בבשר ויין באותו יום, ונמצא, שכשאומר "כאחד בשבת ראשון של ניסן", אחד בשבת ראשון של ניסן של השנים האחרונות היו של היתר, ורק זה שהיה לפני מספר שנים היה של נדר, ובכל זאת נאסר, ומכאן ראייה, שהמתפיס בדבר שמתחילתו היה דבר הנדור, חל נדרו, כי דעתו להתפיס בעיקרו, אף אם לאחר מכן כבר פקע ממנו איסור נדרו.

ודחו זאת ואמרו, שאפשר שאינו נאסר אלא אם כן נאסר בנדר באחד בשבת ראשון של ניסן בכל השנים שעברו, ואם כן, אפילו דעתו להתפיס באחד בשבת ראשון של ניסן של שנה אחרונה, הרי הוא מתפיס בדבר הנדור.^א

"כחלת אהרן וכתרומתו"

במשנה בתחילת פרק שני מבואר, שחלה ותרומה, אף על פי שנאסרים על ידי דיבורו, שאומר, "חלק זה של התבואה יהא תרומה", או "חלק זה של העיסה יהא חלה", אינם נחשבים דבר הנדור, שהרי הוא לא חילק באיסורם, ואם היו נאסרים על ידי דיבורו, היו אסורים לכל, גם לכהנים, אלא דיבורו מועיל לקרוא להם שם תרומה ושם חלה, ואיסור שלהם איסור תורה הוא, ואינו דבר הנדור.

ומאחר שדברים אלו אינם נחשבים דבר הנדור, המתפיס בהם ואומר, "ככר זה עלי כתרומה", או "ככר זה עלי כחלה", אין כאן נדר.

"כתרומת לחמי תודה"

המביא קרבן תודה, מביא עמו ארבעה מינים של חלות [חמץ]. חלה. ריקין. ורבוכה], מכל מין עשר חלות [סה"כ ארבעים חלות], ומכל מין נותן חלה אחת מעשר לכהן, ואותם חלות הניתנות לכהן קרויות תרומת לחמי תודה.

והנה לעיל נתבאר, שבמשנה בתחילת פרק שני שנינו, שהמתפיס בחלת אהרן ובתרומתו, אין זה נדר, ומתוך כך שלא הזכירו יחד עם חלה ותרומה גם תרומת לחמי תודה, משמע שהמתפיס בתרומת לחמי תודה נחשב כמתפיס בדבר הנדור וחל נדרו.

ומכאן רצו להוכיח, שהמתפיס בדבר שמתחילתו היה נדור, חל הנדר, כי דעתו להתפיס בעיקרו, אף אם עתה כבר פקע ממנו איסור נדרו. שכן מאחר שלחמי תודה מותרים באכילה רק אחר זריקת דמים, אין רגילים לתרום אותם קודם לכן, ואם כן, כשתורמים את לחמי התודה כבר אינם דבר הנדור, ואם נתבאר

^א והך סוגיא קטיע היא, דלא פירש הש"ס אם כן מאי אתא לאשמעינן, אלא סמיך ליה אסוגיין דריש פרק שבועות שתיים בתרא, דאמרינן התם האי לישנא ממש, דאמר שמואל, והוא שנדרו ובא מאותו היום, ובתר הכי מקשה, כיום שמת בו אביו פשיטא, ומתוך, יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם אצטריכא ליה, ומקשינן הא נמי פשיטא, מהו דתימא כיון דאפילו לא נדר אסור מדרבנן, כי נדר נמי לא חייל נדרא, ולא מתפיס בנדר הוא, קא משמע לן, כך נראה בעיני. אי"נ סברה הך סוגיא דאף על גב דלא דמי לקרבן שאסור לכל, דהא לא אסור אלא לדידיה, אפילו הכי מתפיס בדבר הנדור מיקרי. [] ומסקנא דסוגיין דשבועות שמעינן לנדר מגבינה של נכרים וסתם יינן ושמונו של גיד, והתפיס בהן, דמתפיס בנדר הוי ואסור. [ר"ן].

שהמתפיס בהם חל נדרו, על כרחך הטעם משום שכוונתו להתפיס במה שהיו מעיקרם.

ודחו ראייה זו ואמרו, שאפשר שבאמת המתפיס בתרומת לחמי תודה לא חל נדרו, כי כבר פקע איסור דבר הנדרו שבהם, והרי הוא כמתפיס בדבר האסור. וכששנינו בתחילת פרק שני, שהמתפיס בחלת אהרן ותרומתו לא חל נדרו, לא באה המשנה להוציא מכך תרומת לחמי תודה, כי באמת תרומת לחמי תודה היא בכלל תרומת אהרן שגם היא נתונה לכהנים, ואינה דבר הנדרו, ורק תרומת הלשכה נחשבת דבר הנדרו, שניתן להתפיס בו נדרים.

עוד אמרו, שאפשר שבאמת יש אופן שמתפיס בתרומת לחמי תודה חל נדרו, ולא משום שהוא מתפיס בעיקרם, אלא משום שמתפיס בדבר שעדיין נחשב כדבר הנדרו, וזאת כשנתרמו החלות קודם זריקת דמים, בשעת לישתן^א, שניתן לתרום החלות באותה שעה, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך, ובאותה שעה עדיין נחשבות דבר הנדרו, והמתפיס בהן חל נדרו^ב.

לחמי תודה שאפה אותם בארבע חלות יצא

נתבאר, שיחד עם התודה מביאים ארבעה מינים של לחמים [נחמץ. חלה. ריקיין. רבוכה], מכל מין עשרה לחמים [סה"כ ארבעים], ונותנים לכהן תרומה, אחד מעשרה מכל מין.

וכשבא רב טובי בר קיסנא אמר משמו של שמואל, שכן מצוה לכתחילה, להביא עשרה לחמים מכל מין, אולם בדיעבד, אם הביא לחם אחד גדול מכל מין גם כן יצא.

ואף שמכל מין ומין צריך לתת אחד מעשרה לתרומה, כמו שנאמר, "והקריב ממנו אֶחָד מִכָּל קֶרֶבֶן תְּרוּמָה לַיהוָה לְפָנֶיךָ הַזֶּה אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יְהוָה" (ויקרא ז' י"ד), יעשה זאת בעוד הלחמים בצק, שבשעת לישה ילוש תחילה עשרה לחמים קטנים מכל מין, ויפריש אחד לתרומת לחמי תודה, ולאחר מכן ילוש יחד את כל התשעה הנותרים להיות לחם אחד גדול.

ודווקא כך יוכל לעשות, אבל לא יוכל לאפות לחם אחד מכל מה שהביא ממין אחד, ולאחר מכן לחתוך ממנו עשירית לתרומה, כי התרומה צריכה להיות חלה שלימה ולא פרוסה.

"ככר זה עלי בכבור"

בכור בהמה טהורה הוא ממתנות כהונה, וכשהוא תמים בלא מום, הכהן מקריבו למזבח, ואוכל את בשרו.

ובתחילת הסוגיה רצו לומר, שהבכור, קודם זריקת דמו, נחשב דבר הנדרו, ואחר זריקת דמו, פקע מהיות דבר הנדרו. ולפיכך, האומר "ככר זה עלי בכבור לפני זריקת דמים", מאחר שאמר בפירוש שמתפיס הככר בבכור קודם זריקת דמים, שהוא דבר נדרו, חל נדרו, והככר אסור^א. והאומר, "ככר זה עלי בכבור לאחר זריקת דמים", מאחר שאמר בפירוש שמתפיס הככר בבכור אחר זריקת דמים, שאינו נחשב דבר נדרו, לא חל נדרו, והככר מותר.

דף י"ג

אבל נחלקו חכמים, מה הדין כשהיו מונחים לפניו ככר ובשר בכור אחר זריקת דמים, ואמר על הככר, "יהא זה כזה". < לדעת רבי יעקב, אף על פי שעכשיו אין הבכור נחשב דבר הנדרו, המתפיס בו דעתו להתפיס במה שהיה מתחילה, ולכן הככר נאסר [=בעיקרו קא מתפיס]. < לדעת רבי יוסי, דעתו להתפיס בבכור כמו שהוא עתה, שאינו דבר הנדרו, ולכן אין הככר נאסר [=בהיתרא קא מתפיס].

ודחו זאת ואמרו, שמחלוקת החכמים הללו היא, אם הבכור, אפילו קודם זריקת דמים נחשב כדבר הנדרו או כדבר האסור.

שכן שני כתובים יש, המלמדים במה ניתן להתפיס את הנדר, כתוב אחד אומר, "אִישׁ כִּי יָדַר נֶדֶר לַיהוָה או השָׁבַע שְׁבַעָה לְאִסֵּר אֶסֶר על נַפְשׁוֹ לא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֵּצֵא מִפִּי יְעֹשֶׂה" (במדבר ל' ג'), ללמד שאינו נדר עד שיודר בדבר הנדרו, וכתוב שני אומר, "לְאִסֵּר אֶסֶר על נַפְשׁוֹ", ללמד שמתפיסים הנדר גם בדבר האסור, כלומר בדבר שאינו נדר גמור.

לדעת רבי יעקב, הכתוב "לְאִסֵּר אֶסֶר על נַפְשׁוֹ" בא ללמד על כך, שאף על פי שהבכור קדוש ממעי אמו, ונראה כדבר האסור, מכל מקום מאחר שמצווה להקדישו גם בפה, [כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך], הרי הוא כדבר הנדרו, והמתפיס בו חל נדרו.

ולדעת רבי יוסי, הבכור אינו דומה כלל לדבר הנדרו, שכן אף על פי שמצווה להקדישו בפה, גם אם לא הקדישוהו בפה הוא קדוש מעצמו, ואינו יכול לבחור לו מי יקדש לבכורה, ולכן הוא נחשב כדבר האסור, והמתפיס בו, לא חל נדרו. והכתוב "לְאִסֵּר אֶסֶר על נַפְשׁוֹ", לא בא ללמד על כך שמתפיסים בבכור, אלא בא ללמד שמתפיסים בחטאת ואשם, שאף הם דומים קצת לדבר האסור, שאינם באים בנדר ובנדבה, אלא חובה הם למי שמביאם, מכל מקום מאחר שאינם קדושים מעצמם, והביא מקדיש מי שהוא בוחר, נחשבים הם כדבר הנדרו, והמתפיס בהם חל נדרו.

מצווה להקדיש את הבכור בפה

משום רבי אמרו, מניין למי שנולד לו בכור בהמה בתוך ביתו, שמצווה להקדישו בפיו, שנאמר, "כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלַד בְּבִקְרֶךָ וּבְצֹאֲנֶךָ הִזְכֵּר תִּקְדִּישׁ לַיהוָה אֶלְקֶיךָ לא תַעֲבֹד

^א והוא הדין כשאומר סתם "ככר זה עלי בכבור" ... דאפילו אי אמרינן דבהיתרא קמתפיס, כל שאמר סתם בעיקרו קמתפיס, דהא תנן במתניתין חטאת תודה שלמים אסור, ולא דייקנין מינה בסוגיין דבעיקרו קמתפיס, אלא אידי דבעי למימר ... לאחר זריקת דמים ... נקט נמי אי לפני זריקת דמים ... אבל הוא הדין סתמא ... [ע"פ הר"ן].

^א בדין הוא דלישני ליה דאפרשינהו לאחר אפיתן קודם זריקת דמים, שהרי אפיתן היתה קודמת אפילו לשחיטת הזבח, דהא אמרינן במנחות, שאם נשחט הזבח קודם שיקרמו פני [כולן] לא קדש, אלא כיון דמיייתי ראייה מדרב טובי, דמצי להפריש קודם זריקה, ודרב טובי מייירי בדאפרשינהו בלישיהו, נקט נמי הכא דאפרשינהו בלישיהו. [ר"ן].

^ב ומשום הכי לא פסיקא ליה למתני כתרומת לחמי תודה, דאיכא גוונא דמתסר, כשנתרמו קודם זריקת דמים. [ר"ן].

בגבר שורף ולא תגזר בכור צאנך" (דברים ט"ו י"ט).

לר"מ התפסה מועילה בין בכ"ף בין בלמ"ד בין בכלום

כבר נתבאר, שלדעת רבי מאיר, אדם מתפס נדרו בדבר הנדור, בין כשאומר הדבר הנדור בכ"ף, ובין כשאומר בלמ"ד, ובין כשאומר אותו בלא תוספת.

ולכן כשפתח באחד מכל האופנים הבאים, "אימרא" "לאימרא" "כאימרא", "דירים" "לדירים" "כדירים", "עצים" "לעצים" "כעצים", "אישים" "לאישים" "כאישים", "מזבח" "למזבח" "כמזבח", "היכל" "להיכל" "כהיכל", "ירושלים" "לירושלים" "כירושלים", אם סיים באחד מכל אלו "שאוכל לך", הרי זה נדר, שהוא כמתפס מה שיאכל משל חבירו באחד מהדברים הללו וחל נדרו.

אבל כשמסיים בהם, "שלא אוכל לך", אין כאן נדר, שלא התפס דבר של חבירו באיסור. אמנם כשאמר בלמ"ד שוואית, כגון "לאימרא", מודה רבי מאיר, שיש כאן נדר, שהוא נחשב כאומר, "לאימרא יהא לפיכך לא אוכל לך". וי"מ שכן הדין גם כשאומר "לאימרא" בפתח, שיש לפרש דבריו כן, "לאימרא יהא לפיכך לא אוכל לך", ורק כשאומר "לא אימרא", אי אפשר לפרש כוונתו כן, ואין כאן נדר.

המתפס במיני קרבנות

לדעת רבי מאיר – המתפס במיני קרבנות שאומר "קרבן" "עולה" "מנחה" "חטאת" "תודה" "שלמים" ומסיים "שאני אוכל לך", הרי זה נדר, אף על פי שלא הזכיר הדבר הנדור בכ"ף.

ולדעת רבי יהודה – כל אלו מאחר שאין שם על שם איסורם, אין כאן נדר עד שיזכיר הדבר בכ"ף, "כעולה" "כמנחה", [כפי שנתבאר בסוף דף י"ז].

"הקרבן" או "הא קרבן"

נתבאר, שלדעת רבי מאיר, המתפס בקרבן, חל נדרו, גם כשאינו אומר בכ"ף. ולפיכך לדעתו, בין שאמר "הקרבן", ובין שאמר "כקרבן", ובין שאמר "קרבן", אם סיים באחד מהם "שאוכל לך", יש כאן נדר, שבכל אלו משמעות דבריו שמה שיאכל משל חבירו יהא קרבן, והרי הוא מתפס הנדר בקרבן, ונאסר^א.

אמנם מודה רבי מאיר, שאם אמר "הא קרבן שאוכל לך", שאינו נאסר, שהאומר כן הרי הוא כאומר "חיי קרבן שאוכל לך", ואין כאן משמעות התפסה לומר שמה שיאכל משלו יהיה קרבן.

"לקרבן לא אוכל לך"

מבואר במשנתנו, שגם לדעת רבי מאיר, האומר "לקרבן לא אוכל לך", אסור^ב,

^א ודוקא כי אמר "שאוכל" אבל אמר "קרבן לא אוכל לך" שרי, דהא תנן בפרק שני, "קרבן לא אוכל לך מותר" ומוקמינן לה כרבי מאיר, וטעמא דמילתא, דכי אמר קרבן בלא למ"ד, משמע דנשבע בחיי קרבן שלא יאכל. [ר"ן].

^ב והוא הדין דאי אמר "לקרבן שאוכל לך" אסור, דמשמע שפיר "לקרבן יהא מה שאוכל משלך",

וטעמו כבר נתבאר לעיל בדף י"א, שנחשב הוא כאומר, "לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך".

קונם פי מדבר עמד

בפרק שני יתבאר בעזה"י, [שהנדרים חמורים משבועות, שהנדרים חלים על דבר מצווה, ושבועות לא]. ושבועות חמורות מנדרים, שהשבועות, מאחר שהם איסור גברא, חלות גם על מעשים שהם דבר שאין בו ממש [כגון אעשה או לא אעשה], כי בכל אופן האיסור על האדם, והאדם יש בו ממש, ונדרים שהם איסור חפצא, אינם חלים אלא על דבר שיש בו ממש, אבל על דבר שאין בו ממש כמעשה, אינם חלים. ולכן יכול אדם להישבע שלא ידבר, כי הוא עצמו נאסר בכך, אבל אינו יכול לאסור את הדיבור בנדר, כי הדיבור אין בו ממש, ואין לנדר על מה לחול.

ומבואר, שאף על פי שהנדרים אינם חלים על דבר שאין בו ממש, ואין אדם יכול לאסור על עצמו את הדיבור, אם אומר "קונם פי מדבר עמד", יש לפרש דבריו בשני אופנים. (א) שהדיבור יהא אסור, וזה אינו יכול לאסור בנדר. (ב) שהפה יהיה אסור לדבר, וזה יכול לאסור בנדר, כי הפה יש בו ממש. ומאחר שסתם נדרים להחמיר, מפרשים דבריו כמו האופן השני, כאילו אמר "יאסר פי לדיבורי", ופיו נאסר בדיבור^ג.

וכן הדין כשאומר, "קונם ידי עושה עמד", היד נאסרת לעשות עמו מלאכה.

וכן הדין כשאומר, "רגלי מהלכת עמד", הרגל נאסרת להלך עמו.

סליק פרק כל כנויי

והאי דלא עריב האי בהדי הני דרישא, דליתני הקרבן כקרבן קרבן לקרבן שאוכל לך אסור, משום דהנהו תלתא דהיינו הקרבן כקרבן קרבן, דוקא כי אמר שאוכל אסור, אבל אמר לא אוכל שרי, וכדכתיבנא, אבל כי אמר לקרבן, אפילו אמר לא אוכל אסור. [ר"ן].

^ג ובדין הוא דהוה מצוי לשנויי ליה, דאפילו אי קאי קונם אדבור אפילו הכי אסור מדרבנן, שהנדרים חלין מדרבנן אפילו על דבר שאין בו ממש, כדאיתא לקמן בריש פרק שני, אלא קושטא דמילתא מתרץ ליה, דאפילו מדאורייתא נמי אסור. [ר"ן].

בקי צור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 33
מסכת נדרים ב' - י"ג

מפתח עניינים

מסכת נדרים

פרק ראשון כל כנויי

דף ב'

- 1..... ענייני הנדר
1..... שלושת דרכי הנדר
1..... דברים החלים בלשון כינויי
2..... מהיכן באו לשונות הכינויים
2..... הזכרת שם בלא לשון שבועה
2..... לשון שבועה בלא הזכרת שם
2..... סדר דיני כינויים שבמשנה
3..... נדר בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר
3..... דרך התנא הבא לפרש דינים שפתח בהם

דף ג'

- 4..... הדין שבו פתח התנא של משנתנו
4..... אין ריבוי בכתוב ללמד שנדר חל בלשון כינויי
4..... מנין שהנדר והנזירות חלים גם על ידי ידות
4..... נזירות על נזירות
5..... בל יחל בנדרים ובנזירות
5..... בל תאחר בנדרים ובנזירות

דף ד'

- 6..... חידוש הוא שחדשה תורה בקרבנות נזיר
7..... הפרת נדרים ונזירות של האשה והבת
7..... שאני אוכל לך שאני טועם לך
7..... מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך

דף ה'

- 8.....
9..... ידים שאין מוכיחות

9..... גופו של גט

10..... דף ו'

10..... "הרי זה עלי" או "הרי זה"

10..... "הרי זו חטאת" או "הרי זו חטאתי"

11..... יד לקידושין

11..... יד לפאה

11..... שדה כולה תהא פאה

11..... דף ז'

11..... יד לצדקה

12..... יד להפקר

12..... יד לשבועה

12..... זימון לבית הכסא ולבית המרחץ ויד לזימון זה

12..... נדרי איסור בלשון נידוי

13..... חילוק בין נידוי בפניו לנידוי שלא בפניו

13..... השומע הזכרת השם מפני חבירו

13..... כל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה

13..... העניות כמיתה

13..... אין בין נידוי להפרה ולא כלום

14..... תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו

14..... דין מנודה עם בני ביתו

14..... דף ח'

14..... נשבעים לקיים את המצווה

14..... האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו

15..... האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה

15..... נידוהו בחלום

15..... נדר בחלום

15..... שליח להתרת נדרים

בקי צור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 33
מסכת נדרים ב' – י"ג

22.....מכלל זה לשמוע את היפוכו	16.....אין לתלמיד להתיר נדרים במקום רבו
22.....האומר "כירושלים"	16.....מדיני התרת נידוי
22....."חולין" או "החולין" או "כחולין" "שאוכל לך"	16.....שמש צדקה ומרפא ליראי שמים מלהוציא שם שמים לבטלה
22....."חולין" או "החולין" או "כחולין" "שלא אוכל לך"	16.....שמש לעתיד לבוא
22....."לקרֶבֶן לא אוכל לך"	16..... דף ט'
22....."לחולין שאוכל לך"	16.....כנדרי רשעים וכנדבות כשרים
23....."לחולין לא אוכל לך"	17.....הטוב בנדריים
23.....הרי עלי כבשר שלמים לאחר זריקת דמים	17..... דפים ט' - י'
23.....בעיקרו קא מתפיס או בהיתרא קא מתפיס	17.....האופן שכשרים מתנדבים
23..... דף י"ב	18.....אשם נזיר טמא שאכל ממנו שמעון הצדיק
23....."ככר זה עלי נותר"	18..... דף י'
24.....איזהו איסור האמור בתורה	18.....להיות נזיר כדי להביא קרבן חטאת
24....."כחלת אהרן וכתרומתו"	18.....הנזיר נקרא חוטא
24....."כתרומת לחמי תודה"	18.....היושב בתענית נקרא חוטא
25.....לחמי תודה שאפה אותם בארבע חלות יצא	18.....הכינויים
25....."ככר זה עלי כבכור"	19.....המקדיש יאמר קרבן לה' ולא לה' קרבן
25..... דף י"ג	19.....המחדש דבר מלבו נקרא בדאי
25.....מצווה להקדיש את הבכור בפה	19.....דין כינויי כינויים
26.....לר"מ התפסה מועילה בין בכ"ף בין בלמ"ד בין בכלום	19.....כינויי כינויים של נדרים
26.....המתפיס במיני קרבנות	20.....כינויי כינויים של חרמים
26....."הקרבן" או "הא קרבן"	20.....כינויי כינויים של נזירות
26....."לקרבן לא אוכל לך"	20.....כינויי כינויים של שבועות
26.....קונם פי מדבר עמך	20.....נודר במוהי
	20....."לחולין וְשֹׂאוֹכֵל לָךְ"
	21....."לְכַשֵּׁר שֹׂאוֹכֵל לָךְ" או "לְדַכֵּי שֹׂאוֹכֵל לָךְ"
	21....."טהור שאוכל לך"
	21....."טמא" או "נותר" או "פיגול" "שאוכל לך"
	21.....דבר הנדור שאין שמו מורה איסור
	22..... דף י"א

סליק פרק כל כנויי